

Svētdienas rīts

Novembris 2017 Nr. 11 (1924) 1,70 €

Saruna
Ar mūziķi Rihardu Zaļupi:
"Caur datorspēlēm uz simfonijām"

Latvijai 100
Piedalīsimies iniciatīvā
#GaismaLatvijai!

Vadītājiem
Kā mums jārīkojas šķelšanās
un necieņas laikmetā

**Vai Luters arī
šodien būtu
reformators?**

**Vienotība – būtiskajā,
brīvība – otršķirīgajā,
mīlestība – visā**

Vai Luters arī šodien būtu reformators?

Aleksandrs Bite,
Bikēru un Sv. ev. Lūkas draudzes mācītājs

Šogad baznīcā un sabiedrībā ārpus tās tika pieminēta un svinēta reformācijas 500. gadadiena. Jubilejas sakarā vēl lielākā skaitā nekā citkārt tiek piedāvātas vairāk vai mazāk tradicionālas šā notikuma interpretācijas, kas tomēr nevieš pietiekamu skaidrību par reformācijas notikumiem. Reformācijas būtība nav atrodama tādās vēstures un dzīves jomās kā reliģijas ārējie atribūti, tradīcijas, kultūra, politika, ekonomika vai spožas un savdabīgas personības. Reformācija bija notikums, kas visciešākā veidā bija saistīts ar teoloģiju.

Šā apskata uzdevums ir palīdzēt lasītājam izprast dažus svarīgākos teoloģiskos procesus, kas baznīcā aizsākās reformācijas laikā un turpinās arī mūsu dienās. Tā kā reformācijas rezultātā sašķēlās Rietumu kristietība, raksta fokusejums tiks vērts uz diviem galvenajiem teoloģiskajiem

virzieniem un baznīcas mācībām, kas šīs sašķelšanās rezultātā izveidojās, – Romas katoļu un luterānu. Šis apskats varētu katram palīdzēt atrast atbildi uz nosaukumā uzdotu jautājumu un saprast, vai teoloģiskie cēlonji, kas izraisīja reformāciju, šodien ir novērsti vai vismaz mazināti.

Par kuriem jautājumiem risinājās reformācijas laika teoloģiske strīdi?

Vispirms būtu svarīgi atcerēties kādu būtisku lietu – lielākā daļa jautājumu, par kuriem 16. gs. iesākās ass strīds starp Romu un evaņģēliskajiem, tālāka kristīgajā baznīcā vēl nebija nostiprināti ar konciliu lēmumiem, un tiem nebija oficiālu baznīcas dogmu statusa; tie bija tikai atsevišķu teologu privāti uzskati un brīvas teoloģiskas diskusijas objekts.

No senbaznīcas laika līdz reformācijas sākumam baznīcas mācībā bija noformulēti tie dogmatiskie jautājumi, kas atspoguloja t. s. objektīvo salīdzināšanos jeb objektīvo

izlīgumu starp Dievu un cilvēkiem (*reconciliatio obiectiva*). Citiem vārdiem sakot, senbaznīcas laika dogmatisko strīdu rezultātā bija formulēta mācība par to, ko **Trīsvienīgais Dievs – Tēvs, Dēls un Svētais Gars – ir darījis un solījis darīt cilvēku mūžīgās pestišanas labā**. Vienkāršā un īsā veidā šo mācību apkopo mums visiem pazīstamās ekumeniskās ticības apliečības (Apustuļu, Nīkajas-Konstantinopoles un Atanāsija). Par šīm baznīcas oficiālās mācības tēmām reformācijas laikā strīdu un cīņu vairs nebija, un vienprātība šajos jautājumos arvien vēl ir visu kristiešu kopējais ticības pamats.

Reformācijas smagajās teoloģiskajās cīņas galveno vietu ieņēma pavism cits jautājums: **kā cilvēks var iegūt mūžīgo pestišanu, ko Dievs caur Kristus upuri pasaulei ir devis?** Teologu valodā to sauc par subjektīvo salīdzināšanos jeb izlīgumu starp Dievu un cilvēkiem (*reconciliatio subiectiva*). Ap šo jautājumu tad arī rāsījās daudzās reformācijas laika teoloģiskās diskusijas, kuru

"Leipcigas debates
1519. gadā".
Maksa Seligera litogrāfija,
1900. gads.

rezultātā radās luteriskās ticības apliecības, kas apkopotas "Vienprātības grāmatā" un vēl aizvien veido luteriskās baznīcas mācības pamatu.

Abi šie jautājumi – ko Dievs mūsu pestīšanas labā ir darījis un kā mēs varam šo Dieva dāvāto pestīšanu iemantot – savā starpā ir cieši saistīti un izšķiroši mūsu dvēseles labklājībai mūžībā. Jo – ko gan mums palīdz skaidrība par to, ko Dievs mūsu labā ir darījis un solījis darīt, ja esam neizpratnē par to, kā mēs to varam iemantot?

Jābūt skaidrībā, vai Dieva dāvātā pestīšana automātiski notiek visiem cilvēkiem un tādēļ mēs varam ticēt, kam vien gribam, un dzīvot, kā vien mēs vēlamies. Vai arī mums šī pestīšana ir jāizpelnās ar svētu dzīvi un labiem darbiem (kā to līdz pat šai dienai savā oficiālajā mācībā apgalvo Romas katoļu Baznīca). Bet varbūt pestīšana ir Dieva dāvana, ko cilvēks, atgriezoties no saviem grēkiem, var saņemt, vienīgi patiesi ticot Kristus žēlastībai un nopolnam, kas viņu attaisno Dieva tiesas priekšā mūžībā (kā to, pamatojoties Bībelē, māca evaņģēliskā baznīca)?

Kam ir senāka mācība – Romas katoļiem vai luterāniem?

Romas katoļi, protams, bija pirmie un senākie, bet luterāni radās tikai pēc tam! Tā daudzi varētu iesaukties. Tomēr lietas būtība ir tāda, ka tad, kad reformācijas tēvi uzsāka diskusiju par šo otro nozīmīgo jautājumu, kā mēs varam saņemt Dieva dāvāto pestīšanu, Luters un pārējie evaņģēliskie tēvi neieviesa šīt jautājumā neko principiāli jaunu, kas baznīcā nekad iepriekš nebūtu bijis mācīts vai kādreiz senatnē baznīcā būtu bijis nosodīts, bet atsaucās tikai uz Svētajiem Raktiem un baznīctēviem. Luteriskajās ticības apliecībās daudzkārt izskan apgalvojums, ka evaņģēliskie nemāca neko jaunu: "Ir minētas tikai tās lietas, par kurām, mūsuprāt, bija nepieciešams runāt, lai kļūtu skaidrs, ka ne mācībā, ne ceremonijās pie mums nekas nav pieņemts ne pret Raktiem, ne pret katolisko baznīcu. Tādējādi ir nepārprotami redzams, ka mēs esam bijuši ļoti uzmanīgi, lai mūsu draudzēs neieviestos jaunas un bezdievīgas mācības."¹

Luterāni līdz pat šai dienai šādi saprot reformāciju – tā nav kāda jauninājumu un nepieciešamu laikmetīgu izmaiņu ieviešana, bet tieši otrādi – reformācija ir pastāvīga baznīcas atjaunošanās sākotnējā Kristus un apstuļu mācībā. To ir svarīgi apzināties,

lai gaisinātu kādu iesīkstējušu priekšstatu jeb mītu par to, ka luterāni esot veidojuši savu mācību kā kaut ko jaunu un nebijušu, un pretēju sava laika oficiālajai baznīcas mācībai.

Realitātē ir noticis tieši otrādi. Luterāni jau ilgāku laiku bija formulējuši savu mācību luterānu galvenajā ticības apliecībā – Augsburgas ticības apliecībā –, kā arī padziļināti skaidrojuši savu izpratni tās aizstāvībā jeb Apoloģijā 1530. gadā. Jau 1529. gadā bija uzrakstīti abi Lutera katehismi (Lielais un Mazais), 1537. gadā tika sastādīti Šmalkaldes artikuli, un tikai tad Romas baznīca sāka formulēt savu oficiālo mācību par šajās luterānu apliecībās ietvertajiem ticības artikuliem. Šis process Romas baznīcā sākās Tridentas koncilā (1546–1563), bet turpinājās Pirmajā Vatikāna koncilā (1868–1870) un Otrajā Vatikāna koncilā (1962–1965); tātad šis process Romas katoļu Baznīcai prasīja vairākus gadus simtus, un tās tagadējā mācība ir salīdzinoši jauna.

Pat tikai nedaudz papētot Romas katoļu Baznīcas oficiālās mācības tekstus, top skaidrs, ka Romas oficiālā mācība tikusi apzināti veidota un formulēta kā Lutera un evaņģēliskās mācības, kas tobrīd jau bija oficiāli apstiprināta luteriskajās ticības apliecībās, noliegums, turklāt Lutera un evaņģēliskās baznīcas mācība tika apkrauta ar daudziem lāstiem.

Pats sākums: pāvesta lāsti pār Luteru

Jau pats Lutera konfrontācijas sākums ar oficiālo Romu iezīmē tendenci, kas vēlākajos laikos tikai turpina attīstīties. 1520. gada 15. jūnijā pāvests Leo X laiž klajā savu slaveno bullu *Exurge Domine* ("Celies, Kungs"), kurā ir ietverts 41 punkts ar Lutera "ķecerīgo" uzskatu uzskaitījumu un lāsti pār tiem.

"Celies, ak Kungs, un tiesā sevis paša dēl! Atceries savu nopēlumu pret tiem, kas augu dienu ar mulķību pildīti. Uzklausi mūsu lūgšanas, jo lapsas cēlušās izpostīt vīna kalnu, kura vīna spaidu Tu vienīgais esi minis. Kad Tu gatavojies uzķāpt pie Tēva, Tu uzticēji rūpes, vadību un pārvaldi pār vīna dārzu, savas triumfējošas baznīcas attēlu, Pēterim kā galvai un savam vietniekam un viņa pēctečiem. Mežonīgs meža kuilis grib to izpostīt, un visādi mežonīgi zvēri pa to ganās.

Celies, Pēter, un pildi šo gana amatu, kas Tev uzticēts, kā tas sacīts iepriekš! Pievērs uzmanību Svētās Romas baznīcas kopējai

lietai, jo tā ir visu baznīcu māte un ticības skolotāja, kuru Tu pēc Dieva noliktās kārtības ievētīji ar savām asinīm. Pret Romas baznīcu, kā Tu brīdināji, ir cēlušies melu mācītāji, tie ievieš postošas sektas un saņems drīzu sodu. Viņu mēles ir uguns, nemītīgs īaunums, tās pilnas ar nāvējošu indi. Viņu sirdis pilnas rūgtas dedzības, un tie dižojas un melo pret patiesību.

Mēs piesaucam arī Tevi, Pāvil, – celies! Tas biji Tu, kas izglītoji un apgaismoji baznīcu ar savu mācību un asins liecību līdzīgi Pēterim. Jo tagad ceļas jauns Porfīrijs, kas, tāpat kā veicas reiz uzbruka svētajiem apustuliem, tagad uzbrūk svētajiem pontifiem [t. i., pāvestiem], mūsu priekšgājējiem."²

Sie kaismīgie vārdi ievada pāvesta bullu *Exurge Domine*, ar kuru viņš pasludināja lāstus pār augustīniešu mūku Mārtiņu Lutera un viņa ekskomunikāciju jeb izslēgšanu no baznīcas, ja viņš neatsauks savas "maldu mācības". Bulla ar lāstiem pret Lutera tika publiski izsludināta 1520. gada 12. jūnijā, kad Romas laukumā *Piazza Navona* uz sārta tika sadedzinātas Lutera grāmatas un kokā darināta Lutera statuja.³

Pāvests Luteram deva laiku pēc bullas izsludināšanas Vācijā – 60 dienas –, lai viņš atsauktu savus ķecerīgos uzskatus un izlīgtu ar "Māti Baznīcu". Luters, saņēmis pāvesta bullu, to publiski sadedzināja 1520. gada 10. decembrī. Tad Luters tika nolādēts kā ķeceris un izslēgts no baznīcas.

Lutera "Galda runās" varam izlasīt viņa stāstu par to, kā izslēgšana no baznīcas tolaik notika. "[...] kad Romā kāds tiek izslēgts no baznīcas, divdesmit kardināli sēž un tur rokās degošas lāpas; metot tās tiek nodzēstas, lai parādītu, ka izraidītā cilvēka laime un pestīšana ir dzēsta līdz ar nodzēstajām lāpām. Tas tika saukts par "apgaismošanu un apzvanīšanu". [...] tai brīdī tika skandināti mazi zvaniņi [kā par mirušajiem].

Romā ir ierasts katru gadu Zaļajā ceturtdienā izslēgt no baznīcas ķecerus, no kuriem es, doktors Mārtiņš Luters, esmu pirmsais un galvenais. Un šim nolūkam pāvests ir licis ierīkot tāpu kapsētu. Viņam tur ir liels, skaists tronis, un arī kardināliem ir skaists *transitum* [eja], kurā tie stāv. Izslēgšana notiek svētā dienā, kad jāpateicas Dievam par Vakarēdienas žēlastību, kā arī par Kristus ciešanām un miršanu. Pāvests sēž tronī, kardināli nodzēš lāpas un iemet visus izraidītos ellē. Es jau pirms 28 gadiem tiku iemests [...] un tomēr vēl esmu dzīvs. Es arī

esmu "apgaismots un apzvanīts!"⁴ Rituāla laikā kāda liela grāmata, kas simbolizēja Dzīvības grāmatu, tika aizvērtā – par zīmi, ka ekskomunicētā jeb no baznīcas izslēgtā vārds ir izdzēsts arī no Dzīvības grāmatas.

Mūsdienās šāda maģiska rituāla vairs nav un arī diskusiju valoda ir stipri mainījusies – tas rāda, ka savā rīcībā stipri ir mainījusies arī pati Romas katoļu Baznīca. Un kāda ir tās attieksme pret Lutera mācību, kas šajā bullā tika nolādēta, – vai tanī ziņā Romas baznīcā ir notikušas kādas izmaiņas? Juridiski lästs vēl aizvien nav atcelts un ir spēkā. Varbūt luterānu un Romas katoļu Baznīcas mācības gandrīz piecsimt gados ir tā satuvinājušās, ka starp tām vairs nav būtisku atšķirību? Vismaz emocionāli šāds priekšstats varētu rasties un arī bieži tiek pausts.

Lasot 1520. gada pāvesta Leo X pasludinātos nosodījumus, redzam, ka ar dažiem Lutera nosodījumiem mūslaikos nevarētu rasties problēmas. Vairāki no bullā ietvertajiem nosodījuma punktiem skan tik kuriozi, ka Romai tos nebūtu grūti atceļt vai, pareizāk sakot, būtu grūti neatceļt.

Piemēram, bullas 33. punktā nosodīts jeb nolādēts ir Lutera uzskats, ka "dedzināt kēcerus [uz sārtā] ir pretēji Svētā Gara gribai" (grūti iedomāties, ka Romas baznīca arī šodien šādu Lutera uzskatu sauktu par kēcerīgu).

Tāpat arī 16. punktā nolādētais Lutera uzskats, ka tie, kas pretēji tālaika Romas mācībai uzstāj, ka lajiem Sv. Vakarēdienā būtu jāpasniedz abi elementi – Kristus miesa un asinis –, nav jāuzskata par kēceriem. Pēc Otrā Vatikāna koncila (20. gs. 60. gados) arī Romas katoļiem tāču ir atļauts Vakarēdienā sniegt lajiem abus elementus; tas nozīmē, ka Roma varētu vienkārši paziņot, ka tā atzīst Lutera izteikto kritiku sava laika baznīcai par pamatotu.

Vēl dažos citos punktos ir nosodīti no konteksta izrauti vai sagrozīti polemiski Lutera izteikumi. – Te mūsdienu Roma varētu vienkārši atvainoties par kādiem savstarpējiem pārpratumiem, kuri polemikas karstumā radušies.

Tomēr vairākos pāvesta bullas punktos, kas skar evaņģēlijā mācības pašu būtību, nosodīti Lutera izteikumi, kurus Romas baznīca vēl arvien uzskata par nepieņemamiem.

Tāds, piemēram, ir pats pirmsais bullas nosodītais Lutera izteikums: "Plaši izplatīts ir kēcerīgs viedoklis, ka Jaunās Derības sakramenti dāvā piedodošo ūzlastību tiem, kas

neliek tai ūzķeršlus." Galvenais, pret ko Luters vērsās, tā sacīdams, bija tā laika uzskats, ka ūzlastības saņemšanai nav nepieciešama ticība, bet pietiek tikai ar formālu sakramētu saņemšanu.

Ticības tēma tiek skarta arī bullas 10. punktā, kurā nosodīts Lutera izteikums, kas skan: "Grēki netiek piedoti nevienam bez tā, ka priesteris tos viņam piedod un cilvēks tic, ka viņam ir piedots [...], ir nepieciešams arī ticēt, ka ir piedots." Arī šodien Romas baznīca māca, ka ticība nav nepieciešama ūzlastības un grēku piedošanas saņemšanai.

Tāpat pāvesta bullas 2. punktā nosodītais Lutera izteikums vēl aizvien ir krasā pretrunā mūslaiku Romas baznīcas mācībai. Luters mācīja: "Noliegt, ka bērnā pēc Kristības paliek grēks, nozīmē izturēties necienīgi pret apustuli Pāvilu un pašu Kristu." – Arī šodien Roma māca, ka Svētajā Kristībā tiek ne vien piedota iedzīmtā grēka vaina, bet iedzīmatis grēks tiek iznīcināts, un tāpēc cilvēks ar Dieva ūzlastības palīdzību spējot piepildīt bauslības prasības.

25. punktā tiek nosodīts Lutera sacītais, ka "Romas pontifs [...] nav Kristus vietnieks [kas valda] pār visām baznīcām visā pasaulē un ko Kristus būtu iecēlis Svētajā Pēteri". Šis ir viens no būtiskajiem jautājumiem, kas veido visas Romas eklesiolīgijas (mācības par baznīcu) pamatu arī šodien un no kura Romas baznīca diez vai kādreiz būs gatava atteikties. Arī bullas 27. punkts veltīts pāvesta autoritātes tēmai, un tajā nosodīti šādi Lutera vārdi: "Ir neapšaubāmi, ka nedz baznīcī, nedz pāvestam nav varas pār ticības artikuliem [proti, atceļt Biblē pavēlētos vai ieviest tiem līdzās savus] un vēl mazāk attiecībā uz morāles likumiem vai uz labajiem darbiem." Mūsdienās Romas baznīca pāvesta varu un autoritāti uzsver un aizstāv vēl noteiktāk nekā Lutera laikā.

1520. gada bulla *Exurge Domine* bija tikai sākums, taču jau šajā dokumentā iezīmējās vairākas būtiskas tēmas, par kurām diskusijas vēlāk turpinājās: mācība par iedzīmto grēku, mācība par ticības taisnību un mācība par pāvesta varu un autoritāti.

Lutera mācības un Romas katoļu baznīcas teoloģisko attiecību turpinājums

Turpmāk ūsumā tiks apskatītas dažas svarīgākās reformācijas laika teoloģiskās tēmas. Kāda ir situācija ar šiem teoloģiskajiem jautājumiem šodien? Vai pretestība un nesaskaņas ir nogludinājušās? Varbūt katoļi

un luterāni viens otram var sniegt izlīguma roku?

1. Teoloģiskā konfrontācija Romas pāvesta varas un autoritātes jautājumā

Romas katoļu baznīcā augstākā autoritāte līdztekus Rakstiem un baznīcas tradīcijai tiek piedēvēta pāvestam. Luters jau no paša sākuma krasi nostājas pret pāvestiešu pretenzijām uz šādu varu un autoritāti.

Sekodama Luteram, arī luterānu baznīcu par augstāko autoritāti baznīcā pasludināja vienīgi Svētos Rakstus. 1537. gadā Šmalkaldē sanāca kopā evaņģēliskie firsti un teologi, lai apspriestu teoloģiskos jautājumus, kas būtu apskatāmi eventuālajā baznīcas koncilā Mantujā, kuru sasaukt bija apsolījis pāvests. Viens no svarīgākajiem jautājumiem, kas Šmalkaldes sapulcē tika apspriests, bija tieši jautājums par pāvesta varu un autoritāti. Sapulces laikā tika uzrakstīts un oficiāli pieņemts īpašs pret pāvesta varas un autoritātes pretenzijām vērstās traktāts "Par pāvesta varu un primātu", kas tika iekļauts arī "Vienprātības grāmatā", kurā apkopotas luterānu ticības apliecības. Luters slimības dēļ nevarēja piedalīties šā teoloģiskā dokumenta izstrādē, to uzrakstīja Filips Melanhtons.

Savas domas par pāvestību Luters ūsumā jau bija izklāstījis Šmalkaldes artikulos, ko viņš bija īpaši sastādījis šai sapulcei, tāpēc pievērsīsimies tieši šiem Lutera artikuliem. Otrās daļas 4. artikulā viņš izsaka savu sprēdumu par pāvesta varu un autoritāti: "Pāvests nav *jure divino* jeb pēc Dieva likuma visas kristības galva."⁵

Luters norāda, ka pāvests ir uzurpējis autoritāti baznīcā "uz Kristus rēķina", jo tikai Kristus pats ir saucams par visas kristīgas baznīcas galvu: "Tāpēc baznīca nekad nevar tikt labāk pārvaldīta un saglabāta kā tad, ja mēs visi dzīvojam Kristus kā vienas galvas pakļautībā un visi bīskapi, līdzīgi pēc amata (ja arī tie nebūtu līdzīgi pēc savām dāvanām), cītiņi turas kopā vienotā mācībā, ticībā, sakramētos, lūgšanās, mīlestības darbos utt. Tā Sv. Hieronīms raksta, ka priesteri Aleksandrijā baznīcu vadījuši kopīgi, tāpat kā to bija darījuši apstuļi un pēc viņiem visi bīskapi visā kristībā, līdz kamēr pāvests pacēlis savu galvu pāri visiem."

Tālāk Luters raksta: "Šī mācība uzskatāmi rāda, ka pāvests ir īstais antikrists, kas ir nostājies pret Kristu un sevi paaugstinājis pāri Viņam, tāpēc ka viņš negrib ļaut kristiešiem kļūt pestītēm bez viņa varas,

kuru [...] Dievs nav nedz iekārtojis, nedz pāvelējis. Patiesību sakot, tas nozīmē nostāties pret Dievu un pāri Viņam, kā to saka Sv. Pāvils (2Tēs 2:4). Kaut ko tādū nedara pat ne turki, ne tatāri, lai arī cik lieli kristiešu ienaidnieki viņi ir [...] Turpretī pāvests negrib ļaut ticēt, sacīdams, ka jāapklausa viņam, tikai tad varot kļūt pestīts. To mēs nedarīsim, kaut arī par to būtu Dieva vārdā jāmirst. Tas viss ir tādēļ, ka pāvests ir vēlējies, lai viņu *jure divino* (t. i., pēc Dieva ieceltās kārtības) dēvētu par kristīgās baznīcas galvu. Tādēļ viņam sevi bija jānostāda blakus un vēl pāri Kristum un jāliek sevi godāt par baznīcas un tad beidzot arī par visas pasaules kungu un pavēlnieku, gluži vienkārši par dievu zemes virsū, līdz viņš iedrošinājās pavēlēt pat enģeļiem."

Varbūt šie skarbie vārdi attiecīnāmi tikai uz tālu pagātni, uz Lutera laiku, bet mūsdienās tas tā nemaz nav? Šodien nereti dzīrdam: "Ja Luters dzīvotu šodien, tad, redzēdams mūsdienu pāvestus, viņš vairs tā neapgalvotu." Lai arī laicīgā nozīmē pāvestu vara reformācijas ietekmē ir mazinājusies un cilvēki vairs netiek fiziski nonāvēti un spīdzināti, tomēr garīgā ziņā pāvestības virzība uz varas un autoritātes pieaugšanu ne tikai nav mazinājusies, bet piecos gadsimtos pēc reformācijas ir ievērojami pieaugusi.

Pāvests kā toreiz, tā arī šodien nostāda sevi pāri pār visiem svētajiem un enģeļiem un piesavinās dievišķu varu un autoritāti – arī šodien viņš ieceļ svēto kārtā un pasludina par īpašiem aizbildņiem dažādās dzīves vajadzībās, kas pēc nāves ir nonākuši debesīs (mēs gan, protams, nevaram īsti zināt, vai tie ir nonākuši debesīs). Brīdi padomāsim, ko tas izsaka un nozīmē!

Ja pāvests ir tas, kurš ieceļ svēto kārtā kādus, viņaprāt, īpašus cilvēkus un uzticīkiem pildīt specifiskus, gandrīz vai dievišķus aizbildņu amatus (jo tiem taču tādēļ būtu jābūt visur klātesošiem, jāsaprot visas valodas un jādzīrd visas siržu nopūtas, lai tie varētu pildīt šādus aizbildņu pienākumus), un šie pāvesta ieceltie svētie esot jāgodā un jālūdz palīgā dažādās vajadzībās, tad kurš ir augstāks – vai tas, **kuru** ieceļ svēto un aizbildņu kārtā, vai tas, **kurš** ieceļ svēto un aizbildņu kārtā? Protams, tas, **kurš** ieceļ, proti, pāvests pats. Viņš savās pilnvarās paceļas pāri visiem svētajiem – arī pāri pašam Dieva Dēlam!

Šeit būtu vietā pieminēt kādu evaņģēlijos aprakstītu notikumu, kurā Zebedeju māte (domājams, Jēzus mātes māsa) ar saviem dēliem – apustuļiem Jēkabu un Jāni (domājams, Jēzus brālēniem) – nāca

pie Jēzus un lūdza: "Saki, lai šie abi mani dēli sēd Tavā valstībā viens Tev pa labo, otrs pa kreiso roku!", bet Jēzus viņiem atbildēja: "[...] sēdēt pie Manas labās un kreisās rokas – to dot Man nepiederas; tas pienākas tiem, kam Mans Tēvs to sagādājis." (Mt 20:20, 23) To, ko Jēzus savas zemes dzīves laikā nebija tiesīgs darīt un nedarīja, to Romas pāvests savas zemes dzīves laikā atļaujas darīt, ieceldams svēto un aizbildņu kārtā kādas personas.

Protams, šāda pāvesta augstprātīgā "rosīšanās" pa debesīm – svēto un aizbildņu iecelšana – ir Visvarenā Dieva priekšā mulķīga un smieklīga, bet gandrīz visa pasaule arī mūslaikos noskatās uz to ar dziļu godbījibū un cieņu; šajā lietā skaidri parādās pāvesta pretenzijas uz "baznīcas valdnieka" varu un autoritāti, kā arī šīs varas un pretenziju viltus un meligums.

Diemžēl šajā virzienā Romas baznīca kopš Lutera laikiem ir krietni vien progresaējusi. Ja jau pāvests, uz zemes būdams, spēj noteikt lietas debesīs, tad vēl jo vairāk viņam tas jāspēj uz zemes! Lutera laikā un ilgi pēc tam par pāvesta autoritāti un nemaldību Romas baznīcā vēl tikai diskutēja (tolaiķi Romas baznīcā bija divas nesamierināmas teologu nometnes – pāvesta autoritātes un konciliu autoritātes piekritēji (Roma un Parīze), bet šodien pāvests Romas baznīcā ir jau pasludināts par visaugstākās varas nesēju baznīcā, turklāt kā nemaldīgs mācības un morāles jautājumos.

To – salīdzinoši nesen – pasludināja Pirmais Vatikāna koncils 1870. gadā, un kopš tā laika par šo jautājumu Romas baznīcā ir izbeigtas visas diskusijas. Tādējādi Luteram šodien būtu vēl lielāks iemesls nekā reformācijas laikā pāvestību dēvēt par antikristīgu un pāvestu – par antikristu.

Turklāt ir vērts atcerēties, ka pāvests Pijs IX uzurpēja šādu absolūtu autoritāti jau pirms Pirmā Vatikāna koncila – jau 1854. gadā, kad ex *cathedra* pasludināja dogmu par jaunavas Marijas bezgrēcīgo ieņemšanu *immaculata conceptio* (nesajaukt ar Jēzus bezgrēcīgo ieņemšanu!), un tikai pēc 16 gadiem koncils šādas viņa varas un autoritātes pretenzijas nostiprināja ar saviem dekrētiem.

Šeit būtu jāpiemin arī tas, ka Romas katoļu Baznīcā toreiz un vēl arvien tiek uzstājīgi atgādināts, ka pāvesta visaugstākā autoritāte un nemaldība vienmēr esot bijusi tāda, kādu to formulējis 19. gadsimta koncils, un koncils viņam to nevar ne piešķirt, ne atņemt, bet tikai publiskot šo faktu; šai autoritātei un nemaldīgumam esot tikai un

vienīgi dievišķa izceļsmē. Tā tika pielikts punkts visai ilgajām debatēm starp "konciliāristiem" jeb konciliu autoritātes atbalstītājiem un pāvesta autoritātes atbalstītājiem.

Zīmīgi šajā sakarā ir daži Pirmā Vatikāna koncila IV sesijas "dogmatiskās konstitūcijas par Kristus Baznīcu" (1870. gada 18. jūlijā) pasludinātie lāsti: "Tādējādi, ja kāds saka, [...] ka Romas Pontifs nav svētā Pētera pēctecis viņa primāta amatā, – tas lai ir nolādēts!" (IV, 2:5)

"Tātad, ja kāds apgalvo, ka Romas Pontifs drīzāk pilda pārraudzības un vadības amatu, bet tam nav pilnīga augstākā likumdevēja vara pār visu baznīcu ne vien ticības un morāles jautājumos, bet arī visā tajā, kas attiecas uz visas baznīcas, kas izkaisīta visā pasaule, disciplīnu un pārraudzību; vai: ka pāvestam ir tikai galvenā daļa no šīs varas, bet nevis absoluša šīs augstākās varas pilnība; vai: ka šī viņa vara nav vispārēja un nepastarpināta [t. i., tieša] gan pār visām baznīcām kopā un pār ikvienu no tām, gan pār visiem mācītājiem un ticīgajiem kopā un pār ikvienu no tiem, – tas lai ir nolādēts!" (IV, 3:9)

4. nodaļas formulējums par to, ka pāvests ir nemaldīgs, pasludinot kādas dogmas *ex cathedra*, un ka šīs dogmas ir neatceļamas un tām nav vajadzīgs konciliu apstiprinājums, noslēdzas ar šādu lāstu: "Tātad, ja kāds, Dievs pasarg", būtu tik neprātīgs, ka noliegtu šo mūsu definīciju, tad tāds lai ir nolādēts!" (IV, 4:9)

Tādējādi redzam, ka antikristīgās pāvestības pretenzijas, pret ko Luters tik asi iebilda un cīnījās savas dzīves laikā un kas tolaik bija vēl tikai iedīglī, mūsdienās ir pilnībā izpaudušās un ieguvušas neierobežotas likumiskas tiesības, un Romas baznīca ar saviem lāstiem nosoda visus, kas tam uzdrošinātos nepiekrist. Tas, uz ko Luters norādīja iepriekš citētajā Šmalkaldes artikulu fragmentā, nu ir atklājies īpaši uzskatāmi. ●

Turpinājums nākamajā numurā.

1 Augsburgas ticības apliecība. Galvārdi, 5.

2 Exurge Domine. Tiešsaiste: www.bookorconcord.org/decret-romanum.php

3 Schwiebert E. G. *Luther and his times. The Reformation from the new perspective*. Saint Louis, MO: CPH, 1950. 484. lpp.

4 Luters M. *Galda runas*. Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2001. 17., 18. lpp.

5 Šmalkaldes artikuli, II, 4:1

6 Šmalkaldes artikuli, II, 4:10 un tālāk.

Svētdienas-rits

Decembris 2017 Nr. 12 (1925) 1,70 €

Spredīkis

Arhibīskapa Jāņa Vanaga spredīkis
Latvijas 99. dzimšanas dienā

Saruna

Leida un Kaspars Ozoliņi par
aizspriedumiem pret daudzbērnu ģimenēm

Personība

Septiņdesmit draudzē nokalpoti gadi:
Biruta Bekere

Nāc,
Kungs Jēzu!

ībe bindemare 2015

ISSN 1407-964X

Vai Luters arī šodien būtu reformators?

Nobeigums. Sākumu skatīt oktobra numurā!

Aleksandrs Bite, Biķeru un Sv. ev. Lūkas draudzes mācītājs

2. Mācība par attaisnošanu ticībā

Nākamā un pati svarīgākā tēma attiecas uz pašu evaņģēlijā sirdi jeb būtību – attaisnošanu ticībā vienīgi uz Dieva žēlastību, kas mums dāvāta Kristus nopolna dēļ.

Par šo mācību, kas tiek saukt *articulus stantis et cadentis ecclesiae*,¹ Luters Šmalkaldes artikulos rakstīja: "1) Jēzus Kristus, mūsu Dievs un Kungs, ir miris mūsu pārkāpumu dēļ un augšāmcēlies mūsu attaisnošanai (Rm 4:25). 2) Un Viņš vienīgais ir Dieva Jērs, kas nes pasaules grēkus (Jn 1:29). Un Dievs visus mūsu grēkus ir uzlīcis Viņam (Jes 53:6). 3) Tāpat arī: visi ir grēkojuši un Viņa žēlastībā top bez nopolna attaisnoti un atpestīti Jēzū Kristū, Viņa asinīs utt. (Rm 3:23 un tālāk). 4) Un, tā kā tam jātic un tas citādi ne ar kādu darbu, bauslību vai nopolniem nav ie-gūstams vai satverams, tad ir skaidrs, un tas ir droši, ka mūs attaisno vienīgi tāda ticība, par kādu runā Sv. Pāvils Vēstulē romiešiem: "[...] mēs spriežam, ka cilvēks tiek attaisnots ticībā, neatkarīgi no bauslības darbiem." (Rm 3:28) Tāpat: "[...] pats taisns būdams un attaisnodams to, kas tic Jēzum." (Rm 3:26) 5) No šā artikula ne mazākā mērā nedrīkst novirzīties vai atkāpties, kaut vai debesis un zeme sabrukta un viss cits, kas nav paliekošs, – "[...] jo nav neviens cits vārds zem debess cilvēkiem dots, kurā mums lemta pestīšana," saka Pēteris (Apd 4:12). "[...] ar Viņa brūcēm mēs esam dziedināti." (Jes 53:5) Un uz šā artikula balstās viss, ko mēs mācām un darām pret pāvestu, velnu un pasauli. Tāpēc mums par to jābūt drošiem un mēs nedrīkstam šaubīties, citādi viss ir pagalam, un pāvests un velns, un visi, kas ir pret mums, gūst uzvaru un tiek attaisnoti."²

Mūsu ticības tēvi Konkordijas formulā par šo ticības artikulu rakstīja: "Šis artikuls par ticības taisnību (kā Apoloģijā ir teikts) ir svarīgākais visā kristīgajā mācībā, bez tā nevienu nabaga sirdsapziņa nevar gūt pastāvīgu, drošu mierinājumu vai patiesi atzīt

Kristus žēlastības bagātību, kā arī Dr. Luters rakstījis: "Kur šis artikuls ir skaidrs, tur arī kristītība ir skaidra un šķista, vienprātīga un bez jebkādiem novirzieniem; bet, kur tas nav skaidrs, tur nav iespējams izsargāties no mal-diem vai fanātiķu gara."³

Lutera dzīves laikā Roma vēl tikai apstrīdēja skaidro Rakstos pamatoto evaņģēlijā mācību par attaisnošanu vienīgi no žēlastības, bet pēc viņa nāves Roma šo evaņģēlijā mācību oficiāli nolādēja Tridentas koncilā (1545–1563) vairākos VI sesijas kanonos. Ieklausīsimies dažos no šiem Romas lāstiem!

"Ja kāds saka, ka cilvēki tiek attaisnoti vai nu vienīgi caur Kristus taisnības pielīdzināšanu, vai nu vienīgi caur grēku piedošanu, un izslēdz žēlastību, kas ar Svēto Garu tiek izlieta cilvēku sirdīs un tajās iemājo, vai ka žēlastība, ar kuru mēs topam attaisnoti, ir vienīgi Dieva labvēlība, – tas lai ir nolādēts!" (11. kanons)

"Ja kāds saka, ka attaisnojošā ticība nav nekas cits kā vien uzticēšanās dievišķajai līdzcietībai, kura Kristus vārdā piedod grēkus, jeb ka mēs tiekam attaisnoti vienīgi no šīs ticības, – tas lai ir nolādēts!" (12. kanons)

"Ja kāds saka, ka cilvēks iemanto grēku piedošanu un attaisnošanu tāpēc, ka viņš nešaubīgi tic savu grēku piedošanai un sa-vai attaisnošanai, vai ka neviens cits netiek patiesi attaisnots, kā vien tas, kurš tic savai attaisnošanai, vai ka grēku piedošana un attaisnošana īstenojas vienīgi caur šo ticību, – tas lai ir nolādēts!" (14. kanons)

"Ja kāds apgalvo, ka atdzimis un attais-nots cilvēks caur ticību tiek mudināts uz pārliecību par to, ka viņš noteikti pieder izredzētajiem, – tas lai ir nolādēts!" (15. kanons)

"Ja kāds apgalvo, ka taisns cilvēks katrā labā darbā izdara vismaz piedodamus grēkus vai, kas vēl mazāk būtu pieļaujams, izdara [labajos darbos] nāves grēkus, tā pelnīdamis mūžigu sodu, un ka vienīgais iemesls, kādēļ viņš par to nav nolādēts, ka Dievs nepielīdzi-na šādus labos darbus par pazudinošu [grēku], – tas lai ir nolādēts!" (25. kanons)

Ir briesmīgi dzirdēt jebkādus lāstu vār-dus, taču vēl briesmīgāk, ja nolādēta tiek

dievišķā patiesība, kas skaidri apliecināta Svētajos Rakstos! Tā vairs nav polemika vai diskusija, tas ir lāsts, kas izteiks Dieva vārda mācībai, tas ir ticības apliecinājums citam evaņģēlijam un nāk no cita gara.

Kristus apustulis Pāvils par tiem, kas atceļ Kristus evaņģēliju un ievieš citu, raksta Vēstulē galatiesiem (1:7, 8): "Bet cita evaņģē-lija nav; ir tikai ļaudis, kas musina jūsu prātus un grib sagrozīt Kristus evaņģēliju. Bet, ja mēs vai kāds enģelis no debesīm sludinātu jums kādu citu evaņģēliju līdzās tam evaņ-gēlijam, ko esam jums pasludinājuši, tas lai ir nolādēts!" Un labāk ir būt un līdz pēdējai savā mūža dienai arī palikt zem pāvesta lāsta kopā ar Kristu, Pāvilu un Luteru nekā kopā ar pāvestu zem šā apstuļa Pāvila lāsta.

Zīmīgi, ka, uzklasot Romas konciliu lāstus, kas vērsti pret evaņģēlisko ticību, pat pārlie-cināti Romas katoļi reizumis nespēj noticēt savām ausīm: vai tiešām tā ir viņu baznīcas oficiālā mācība? Tik zaimojoši skan šie lāstu vārdi. Par laimi, "ierindas" katoļi tic labāk, nekā viņu baznīca māca; tāpēc viņi vēl aizvien ir un paliek mūsu brāļi un māsas Jēzū Kristū! Slava Dievam, ka viņi šajās lietās nav sekovojuši savas baznīcas oficiālajai mācībai, bet Kristus evaņģēlijam!

Romas baznīca vēl joprojām krasī no-stājās pret mācību par attaisnošanu vienīgi ticībā, lai izceltu un apstiprinātu savu maldu mācību par labo darbu nozīmi pestīšanā. Ro-mas teoloģiskā retorika par šo visbūtiskāko mācības jautājumu šodien ir kļuvusi izsmal-cināta un nemācīto ļaužu ausīm vairs neskan tik uzkrītoši bezdievīgi. Tomēr nākas atzīt, ka šajā jautājumā viņi nav ne cik piekāpušies evaņģēliskajiem, bet tieši otrādi – ir turpinā-juši savu reiz iesāktō virzību. Mūsdienās tas ir ieguvis pavisam negaidītu un radikālu pavēr-sienu Romas baznīcas mācībā.

Luters un viņa mācībai uzticīgie luterāni vēl aizvien nolādēti, bet pagāni – atpestīti un svēti!

Sakarā ar daudzajiem lāstiem, ko Romas baznīca vērš pret luterisko mācību, īpaši pret mācību par attaisnošanu ticībā, būtu

izceļams vēl kāds tagadnes salīdzinājums ar Lutera laikiem. Lutera laikā evanģēliskie teologi norādīja, ka Romas mācība par pestišanu ar labajiem darbiem ir pagāniska vai vismaz radniecīga pagāniskajām reliģijām. Tolaik Romas teologi to noliedza. Bet mūsdienās paši Romas teologi, īpaši pēdējie pāvesti, ir pasludinājuši, ka visās reliģijās – arī pagāniskajās – ir rodama pestišana. Otrā Vatikāna koncila dogmatiskajā konstitūcijā par baznīcu *Lumen gentium* tiek apgalvots, ka “tie, kas bez pašu vainas, nepazīdami Kristus evanģēliju un Viņa Baznīcu, tomēr ar šķīstu sirdi meklē Dievu un dievišķas žēlastības ietekmē cenšas pildīt Viņa gribu [t. i., darīt labos darbus – A. B.], ko tie uzzina no savas sirdsapziņas balss, var iemantot mūžīgo pestišanu”.⁴ Kur gan lai grēcinieki bez Kristus evanģēlijā un baznīcas iegūst šķīstu sirdi un spēju pildīt Dieva gribu?!

Koncila izteikums gan rada teoloģiskas dabas problēmu: kā šo apgalvojumu saskaņot ar tradicionālo Romas baznīcas teoloģiju, ka dvēselu pestišana ir nesaraujami saistīta ar Romas baznīcu? Šīs grūtības apzinās arī pati Roma. Ticības kongregācijas dogmatiskajā deklarācijā *Dominus Jesus* mēs lasām: “Attiecībā uz veidu, kādā Dieva glābjošā žēlastība, kas caur Kristu Svētajā Garā vienmēr tiek dāvāta un noslēpumainā veidā saistās ar baznīcu, sasniedz individuālos nekristiešus, Otrais Vatikāna koncils tikai konstatē, ka Dievs to dāvā “Viņam zināmā celā” (*Ad gentes*, 7). Teoloģija strādā pie šī temata padziļināšanas. Šīs teoloģiskais darbs ir jāiedrošina, jo tas neapšaubāmi ir noderīgs, lai arvien labāk saprastu Dieva glābšanas plānus un to īsteinošanas ceļus.”⁵

Un šķiet, ka Romai to nemaz nebūs grūti izdarīt, jo tādā vai citādā veidā tā vienmēr ir mācījusi pestišanu ar darbiem, tāpēc attiecīnāt labo darbu pestiņošo spēku uz nekristiešu “labajiem darbiem” tai arī nekādā ziņā nebūs grūti.

Kāpēc šī Romas gluži jaunā mācība mums būtu īpaši jāņem vērā? Ja skaidrais evanģēlijs vēl arvien oficiālajā Romas katoļu Baznīcā tiek nolādēts (un iepriekš minētos lāstus neviens pat negrasās atcelt), bet visu nekristīgo reliģiju piederīgo un pat neticīgo un ateistu darbi bez evanģēlijā, ticības un patiesības Dieva atzīņas tiek sauktī par pestiņiem, tas nozīmē, ka Romas baznīcas oficiālā mācība nu jau pavismiņā atklāti nostājusies pagāniskās pasaules pusē; tā ir acīmredzama atkrišana no kristības pagānismā. “Jo,” kā raksta apustulis Pāvils, “ja bauslībā [t. i., labajos darbos] ir taisnība, tad Kristus velti ir miris.” (*Gal 2:21*) Tas, uz ko Luters savulaik norādīja, “mezdams pār vienu

Lutherus Triumphans, nezināma autora darbs, 16. gs.

kārti” visus, kas paļaujas uz bauslības jeb mīemas darbiem – pagānus, jūdus, turkus [t. i., islāma ticīgos] un pāvestiešus –, un pret ko viņš ar visiem spēkiem ir cīnījies savas dzīves laikā, ir tik spilgti izpaudies mūsdienu Romas katoļu baznīcas mācībā!

3. **Svētā Vakarēdiena sakraments**

Luters un citi mūsu baznīcas teologi vienmēr sekoja seno baznīctēvu mācībai, ka “sakramenta daba nepiemīt nekam, kas ir ārpus Kristus iedibinātā sakramento lietojuma”, tas nozīmē – Svētais Vakarēdiens tikai tad tiek lietots cienīgi, ja to lieto tā, kā Kristus to ir iedibinājis: kad tas tiek izdalīts un ar muti saņemts, turklāt abos veidos – tiek saņemta gan Kristus miesa, gan asinis; ja sakraments tiek lietots citādi, tā ir sakramento zaimošana.

Īpašu cīņu Luters izcīnīja pret Romas baznīca ieviesto mises upura teoloģiju. Saskaņā ar Romas baznīcas mācību priesteris misē upurēja Dievam Kristus miesu un asinis un ar šo upurēšanas darbību kā tādu (*ex opere operato*) dzēsa dzīvo un mirušo grēkus pat tad, ja tie netic un neko nezina par šādu upurēšanu, kas veikta viņu labā; sakraments pats tiem nemaz neesot jāsaņem. Turklat šādi saņemta svētība esot pat lielāka nekā tā, kas iegūstama, saņemot Kristus miesu un asinis, jo ar priestera veikto mises upuri tiekot dzēsti pat nāves grēki, bet ar sakramento saņemšanu – tikai piedodamie.

Savulaik Luters par to rakstīja: “Mise [t. i., mises upuris] jāuzskata par lielāko un briesmīgāko apgrēcību pāvestībā, jo tā nonāk tiešā un krasā pretrunā ar iepriekšminēto galveno artikulu [par attaisnošanu vienīgi ticībā], turklāt tā taču ir bijusi pati galvenā un augstākā no visām pārējām pāvesta elku pielūgšanām. Jo tiek apgalvots, ka tāds upuris vai mises darbs (arī tad, ja to vada grēcīgs nelietis) atbrīvo cilvēkus no grēkiem kā šeit, laicīgajā dzīvē, tā arī šķīstītavas ugunīš. Bet tas taču ir darāms

vienīgi Dieva Jēram, kā teiks iepriekš. No šā artikula arī nedrīkst atkāpties vai novirzīties, jo to nepieļauj pirmais artikuls [t. i., artikuls par attaisnošanu vienīgi ticībā].”⁶ Luters un evanģēliskā baznīca mācīja, ka vienīgais upuris, kas Svētajā Vakarēdienā tiek pienests, ir slavas un pateicības jeb eiharistiskais upuris.

Pēc Lutera nāves Tridentas koncīlā (1545–1563) tika izstrādāta īpaša mises upura teoloģija, kas ir spēkā Romas baznīcā līdz pat šim laikam. Lai sniegtu kaut nelielu ieskatu par to, kāda ir šī mācība un cik mērķtiecīgi un apzināti tā veidota pretēji Svēto Rakstu un vairākus gadus desmitus iepriekš formulētajai Lutera mācībai, minēsim tikai trīs koncīla 22. sesijas (kas notika 1562. gada 17. septembrī) kanonus:

1. kanons: “Ja kāds apgalvo, ka misē Dievam netiek pienests patiess un pienācīgs upuris vai ka pienests tiek tikai tas, ko Kristus mums devis ešnai, tas lai ir nolādēts!”

2. kanons: “Ja kāds apgalvo, ka sacīdams: To dariet, Mani pieminēdami, Kristus nav iecēlis apustuļus par priesteriem vai ka nav pavēlējis tiem un citiem priesteriem upurēt [Dievam] Viņa miesu un asinis, – tas lai ir nolādēts!”

3. kanons: “Ja kāds apgalvo, ka mise ir tikai slavas un pateicības upuris vai tikai tā upura piemiņa, kas veikts pie krusta, bet nav izlīguma upuris, vai ka upuris sniedz labumu tikai tiem, kas to bauda, vai ka to neklājas pienest par dzīvo un mirušo grēkiem, gandarīšanas sodiem **un citām vajadzībām** [izcēlums mans – A. B.], – tas lai ir nolādēts!” Teikuma daļa “un citām vajadzībām” nostiprina Romas katoļu baznīcas mācītīgo praksi upurēt mises upuri jebkurās vajadzībās – veselības uzlabošanai, veiksmi darījumos, pasargājumam celojumā u. c. Šādā gadījumā mises upuris, ko priesteris pienes Dievam, ir kā priestera labais darbs jeb samaksa Dievam par to, lai Dievs šīs vajadzības apmierinātu.

Mācības salīdzinājuma noslēgumā vēl

tikai iespējami ūss pārskats par dažām citām Romas katoļu baznīcas mācībām.

Indulgences, kuru dēļ formāli iesākās reformācija, aizvien vēl tiek tirgotas (pareizāk būtu teikt – dotas pret ziedojuumiem). Tikai 1965. gadā pāvests Pāvils V nedaudz mīkstināja mācību par indulgencēm, taču paturēja spēkā ar tām saistīto darbu noplēnu teoloģiju.

Nebibliskā mācība par **Šķīstītavu**, kuras dēļ Lutera laikā tika tirgotas indulgences, vēl aizvien tiek īpaši balstīta un uzturēta spēkā. Saskaņā ar Romas katoļu mācību šķīstītavā pēc nāves izcieš laicīgu sodu un tiek šķīstītas to cilvēku dvēseles, kas dzīves laikā nav sasniegus spilnību. Šī Bībeles mācībai par Kristus žēlastību un grēku piedošanu pretējā mācība saistīta ar Romas baznīcas mācību par attaisnošanu jeb pestīšanu ar darbiem; mācība par Šķīstītavu šai mācībai ir būtiski nepieciešama – tā to balsta. 1985. gadā Tīcības Kongregācijas prefekts kardināls Jozefs Racingers (vēlākais pāvests Benedikts XVI) īpaši uzsvēra: "Ja Šķīstītavas nebūtu, tad tā būtu jāizgudro."⁷

Svēto un Marijas godināšana ir guvusi īpašu pastiprinājumu ar pāvestu *ex cathedra* pasludinātajām dogmām par Jaunavas Marijas bezvainīgo ieņemšanu (1854. gadā – Pijs IX) un Jaunavas Marijas debesīs uzņemšanu ar miesu un asinīm (1968. gadā – Pijs XII).

Pāvests ir iemantojis nemaldīgumu, bet **Svētie Raksti** to Romas katoļu Baznīcā lielā mērā ir zaudējuši, jo jaunie Otrā Vatikāna koncila formulējumi nopietni iedragā Bībeles autoritāti katoļu baznīcā un oficiāli ievieš liberālo Bībeles interpretāciju.⁸

Šo uzskaitījumu varētu turpināt vēl un vēl, bet jau no apskatītā var gana skaidri saprast, kā piecsimt gadu laikā ir savstarpēji attālinājušās luterāņu un Romas katoļu baznīcas mācības. Pareizāk būtu sacīt – Luters un tīcības aplieciņām uzticīgie luterāni ir palikuši pie savas sākotnējās mācības, bet Roma ir gājusi tālāk savu īpatnējo dogmatiskās attīstības ceļu. Apbrīnojamā kārtā šādi ir piepildījies Lutera pravietiskie vārdi, ko viņš izteicis Šmalkaldes artikulos, kas sarakstīti 1537. gadā: "Šajos [...] tīcības] artikulos viņiem koncīlā būs pietiekami daudz, ko nolādēt. Jo viņi [t. i., pāvestieši] nevar un negrib šajos artikulos mums piekāpties pat ne visniecīgākajā jautājumā. Tas mums skaidri jāapzinās un jāpalaujas tīcībā uz Kristu, mūsu Kungu, ka Viņš satrieks savu pretinieku, tiklab ar savu Garu, kā ar savu atnākšanu."⁹

Vai Luters šodien kļūtu reformators? – Atbildē uz šo jautājumu lai paliek katra paša ziņā. Svarīgāka par atbildi uz jautājumu, kas būtu, ja būtu, ir skaidra pārliecība par to, ka mēs arī šo-

dien – pēc piecsimt gadiem – gribam būt un palikt uzticīgi tai nemainīgajai mācībai, ko mūsu ticības tēvi apliecināja pat nāves draudu priekšā, apzinādamies, ka tas ir patiess un šītīsts Kristus evaņģēlijs, ko Kristum uzticīgā baznīca aplieciņās līdz pat pasaules galam. Un mūsu Kunga apsolījums ir šāds: "Tad nu ikvienu, kas Mani apliecinās cilvēku priekšā, to arī Es apliecināšu savu Tēvu priekšā, kas ir debesīs." (Mt 10:32)

Noslēgums

Noslēgumam mazliet par to, vai reformācija vispār bija Mārtiņa Lutera darbs.

Tikai saprzdami, cik nozīmīgas Dievam un cilvēkiem ir lietas, kas saistītas ar cilvēka pestīšanu un tā labklājību mūžībā, mēs varam saprast arī to, kas bija Luters un kas bija reformācija. Dievs pats veido un vada savas baznīcas celus un savā lielajā žēlastībā pastāvīgi cauri laikiem atjauno baznīcā sava Vārda atziņu. Tikai Viņš pats liek šīs pasaules vistumšākajos melu un nepatiessības brižos vareni un spoži atspīdēt savu evaņģēlija gaismai. Viņš to dara negaidīti, neparasti un brīnišķi – pretēji visai tā sauktajai vēstures un tās notikumu loģikai.

Palūkosimies uz Luteru un reformāciju ar neticīgās pasaules augstprātīgajām acīm! Kas gan bija Luters? – Augustīniešu mūks, teoloģijas doktors, profesors Vitenbergas Universitātē. Kurš gan tolaik pazina šo vīru; vai kāds ko īsti zināja par Vitenbergas Universitāti, kurā viņš mācīja? Tūkstošiem un tūkstošiem tolaik slavenu vīru šodien neviens pat vairs nepieemin. Ar ko tad īpašu Luters izcēlās, un ar ko tik īpašu aizsākās reformācija?

Kad jebkurš teologs pirmo reizi izlasa slavenās 95 tēzes, ar kurām iesākās reformācijas notikumi, viņš jūtas vīlies. Viņam šķiet pilnīgi nesaprotami, ka tik nevainīgs un samērā piesardzīgs raksts, kurā ir tikai pāris stiku "pipariņu", kas dažam labam varētu iedzelt mēlē, varēja izraisīt tādas neatgriezeniskas pasaules mēroga konsekvences.

Vai mēs šodien varētu iedomāties jebkāda satura, formas vai autorības rakstu pie Ventspils, Valmieras, Rīgas, Oksfordas, Hārvarda, Jeilas augstskolas ziņojumu dēļa, kura dēļ iesāktos radikāls pavērsiens visas pasaules vēsturē, par ko visi runātu vēl pēc piecsimt un vairāk gadiem? Vai vispār var iedomāties tādu lietu, kurai būtu jānotiek, lai izraisītu pasaules mēroga notikumus, kas būtu dzīvi un aktuāli arī pēc piecsimt gadiem?

Pat ja visi pasaules izcilākie akadēmiķi, Nobela prēmijas laureāti un doktori nāktu klajā ar kādu sensacionālu paziņojumu par pasaules visnozīmīgākajām problēmām, par

to labākajā gadījumā dažas dienas ziņotu un diskutētu masu mediji. Bet Lutera 95 tēzes pie Vitenbergas baznīcas durvīm pēc tāda notikuma jau nu izskatās vismazāk! Pirms tas notika, neviens Lutera izredzes "klūt par reformatoru" nebūtu vērtējis pat kā "dziļi teorētiskas".

Taču pats Dievs toreiz itin kā sacīja: "Šis nomaļais pasaules kakts, šis necilais papīriņš – 95 tēzes – un šis nevienam nepazīstamais vīrs ar nelabskanīgo uzvārdu – Mārtiņš Lunders¹⁰ – Man derēs itin labi, lai ļaužu vidū atkal celtu godā Manu svēto Vārdu un apgrieztu pasauli otrādi!" Tas Kungs ir Dievs un dara, kā Viņš grib. Vai kādam te varētu būt iebildumi? Neko tur nespēja iebilst arī pats Luters, kad tika ierauts reformācijas notikumos.

Dievs caur saviem izredzētajiem ļaudīm pastāvīgi atjauno savu baznīcu, – te arī roda atbilde uz jautājumu "Kas ir reformācija"? Cilvēka grēcīgā un pretestības pilnā daba nostājas pret Dieva patiesību un pastāvīgi to kropļo jeb deformē, un līdz ar šo patiesības deformāciju kropļo arī baznīcu un cilvēku dvēseles. Bet Dievs savu baznīcu atkal no jauna velk ārā no deformācijas un to atjauno jeb reformē. Lai gan vārdos to izteikt nav grūti, vēstures notikumos šis Dieva darbs atklājas kā smaga un pasaules acīs arī pilnīgi nesaprota cīņa, kurā Dievs ir izvēlējies to, "kas nav nekas [...], lai iznīcinātu to, kas ir kas".¹¹

Vienīgi Dievam gods! ●

1 Lat.: "Artikuls, ar kuru baznīca stāv un krīt." Tas ir – ja šis artikuls pastāv, tad pastāv arī baznīca; ja šis artikuls krīt, tad līdzīgi krīt arī baznīca.

2 Šmalkaldes artikuli, II, 1.

3 Konkordijas formula, III, 6.

4 Otrā Vatikāna koncila dogmatiskā konstitūcija par baznīcu *Lumen gentium*, 16.

5 *Tīcības mācības kongregācija*. Deklarācija *Dominus Iesus*. Rīga: Vārds, 2000. 36.–37. lpp.

6 Šmalkaldes artikuli, II, 2:1

7 Ratzinger Report: An Exclusive Interview on the State of the Church, published June 1st 1985 by Ignatius Press.

8 II Vatikāna koncils *De revelatio II*, 1: II Vatikāna koncila formulējums *De Revelatio 3:11* skan: "Ir jātop atzītam, ka Rakstu grāmatas māca droši, uzticami un bez kļūdām to patiesību, ko Dievs ir vēlējies izteikt **Svētajos Rakstos** mūsu pestīšanas labad" [izcēlums mans – A. B.]. Šis formulējums signalizē vīsmar par divām lietām: 1) Dievs nav Svētajos Rakstos ielicis visu patiesību, kas nepieciešama mūsu pestīšanai, bet tikai to, ko ir vēlējies tajos ielikt, atstājot pārejo pestījošās patiesības daļu pāvesta, Svētās tradīcijas un, iespējams, arī citu atklāsmes avotu ziņā; 2) Svēto Rakstu vēstījuma uzticamība aprobējojas ar pestīšanas jautājumiem – tīcību un morāli; pārējās vēstījuma daļas tādējādi būtu jāvērtē kritiski, jo tur atspoguļojas nepilnīgie vai pat tendenciozie Bībeles grāmatu autoru priekšstati par vēsturi un dabu, kā arī norisēm vai notikumiem, kas saistītas ar šīm jomām.

9 Šmalkaldes artikuli, II, 4:15

10 Tāds sākotnēji bija Lutera uzvārds.

11 1 Kor 1:28.

svētdienas•rits

Janvāris 2018 Nr. 1 (1926) 1,70 €

Par aicinājumu
un īkdienas
dzīves
garīgumu

Dieva
aizdedzinātie

Ugunsgrēks

*Carnikavas dievnama uguns
aizdedzina tīcību*

Latvijai 100

Māra Zālīte:
"Likteņdārzā būs lūgšanu kapela!"

Kristiešu vienotība

Latviski izdots katoļu un luterāņu
dokuments "No konflikta uz kopību"

Ar reālu ticību Dieva žēlastībai

Par Aleksandra Bites rakstu "Svētdienas Rītā" (2017, Nr. 11, 12)

Dr. theol. Pauls Klaviņš

Atzīmējot reformācijas jubileju, vi-si kristieši var dziļāk iepazīt Dieva Vārdu un Viņa darbību ikdienas dzīvē. Martinu Luteru aizvien nodarbināja jautājums par Dievu: kā es saņemu Dieva žēlastību? Tas bija pamatā visiem viņa teoloģiskajiem meklējumiem, iekšejai cīnai. Tas virzīja visu viņa dzīvi. Mācītāja Aleksandra Bites raksts "Vai Luters arī šodien būtu reformators?" rosina Lutera sekotājus uzdot sev un citiem līdzīgus jautājumus par evaņģēlijā iespaidu vispirms pašu kristiešu dzīvē, par Jēzus nestās pestīšanas sasniegšanu ar ticību un kristību (Mk 16:16). Evaņģēlijs šādi klūst par dzīvā Dieva klātbūtni Jēzū Kristū un Viņa piedāvātām draudzības attiecībām ar cilvēci Jaunajā Derībā.

Ja runājam par cilvēka personīgām at-tieciņbām ar Dievu un Viņa Vārdu, apustulis Pāvils norāda uz ticību kā dinamisku proce-su: no ticības uz ticību (Rm 1:17), no Vecās Derības Likuma vai bauslības pildīšanas uz taisnošanu ticībā, kas darbojas mīlestībā (Gal 5:6). Cilvēks nekādi nenopelna pirmo taisnošanu, taču darbība mīlestībā, kuru Svē-tais Gars ir ielējis mūsu sirdīs (Rm 5:5), ietver gan darbus, gan nopolnus. Bībele daudzkārt liecina par labo darbu un nopolnu nozīmi. Pēdējā tiesā Kungs aicinās taisnīgos ieman-tot debesu valstību, jo tie virs zemes veikuši labos darbus: barojuši izsalkušos, dzirdināju-ši izslāpušos, uzņēmuši svešiniekus, apģēr-buši kailos, mierinājuši slimos, apmeklējuši slimniekus (sal. Mt 25:34–36). “Ktrs saņems savu algu saskaņā ar savu darbu” (1Kor 3:8); “Esiet pastāvīgi un nesatricināmi, vienmēr centīgi Kunga darbā, zinādami, ka jūsu darbs nav veltīgs Kungā” (1Kor 15:58). Nepagursim, labu darīdami, jo savā laikā mēs nepagur-dami arī pļausim. Tātad darīsim labu visiem, kamēr mums ir laiks, bet sevišķi – ticības brā-ļiem” (Gal 6:8–10).

Tieši šie un citi labo darbu pamatojumi Svētajos Rakstos ļauj stādīt priekšā atziņas gan par kristieša brīvās gribas nozīmi, gan līdzdalību (*koinonia*) svētajās lietās tādā mērā, ka kristieši, kurus Bibele sauc par svētajiem (Rm 16:2; Flp 4:21), var "papildināt to, kas iztrūkst Kristus miesai par labu Baznīcai" (Kol 1:24). Tieši šis papildinājums, tāpat kā svēto sadraudzības attiecības, ir pamatā atlaidu vai indulgenču iespējām Baznīcas kā Kristus Miesas ietvaros.

Romas katoliskajā Baznīcā Romas pāvestam ir būtiska loma kā apstuļa Pētera pēctecim. Viņa atslēgu vara (Mt 16:19) sašķērš ar Vecās Derības tradīciju (sal. Jes 9:6; 22:22; Ī 12:14; Atkl. 3:7) attiecas uz mācīšanu un kopienas dzīvi, proti, līdzdalības nosacījumiem Euharistijā, dievgalda kopībā, kuru katoļīcīgie uzskata par lielāko kristīgo vērtību. Tāpēc "lāsts" vai "anatēma" koncilu un pāvestu dokumentos jāuztver nevis ikdienas attiecību nozīmē, bet kā atšķiršana no dievgalda kopības un pakļaušana ļaunajiem spēkiem ārpus sakramētu ūdens (Gal 1:8-9; 1Kor 5:5, 16:22). Atslēgu vara arī attiecībā uz svēto kultu un indulgencēm notiek kalpošanā Dieva Tautai šajā pasaulē, ja arī iespaido mūsu tagadējo attieksmi pret mirušiem un mūžīgo dzīvi. Ja Jēzus darbojās pasaulē, dziedinot fiziski un garīgi slimos, kā arī augšāmceļot mirušos, tad Viņa klātbūtnes un upura ūdens Euharistijā arī var nākt par labu cilvēka psihosomatiskām valdzībām, ja tikai atbilst Dieva gribai.

Pārsvarā Romas katoliskajā Baznīcā saistošu mācību oficiāli definē un izklāsta vispārējie koncili pēc Apustuļu darbos 15. nodaļā aprakstītā parauga. Vatikāna II koncils par pilnvarotajiem Dieva Vārdam sludinātājiem un skaidrotājiem saka: "Šis maģistērijs nav augstāks par Dieva Vārdu, bet tam kalpo, mācot tikai to, kas ir saņemts..." (*Dei Verbum*, n. 10); par Baznīcas atjaunotni apgalvo: "Kristus svētceļojošo

Baznīcu aicina uz nemitīgu atjaunotni (*perennem reformationem*), kas tai kā cilvēku un šīs pasaules institūcijai ir vienmēr nepieciešama” (*Unitatis redintegratio*, n. 6). Galu galā šīs atziņas un citi apgalvojumi pieņemami gan ticībā uz Sv. Garu, kas vada Baznīcas pilnvarotos ganītājus arī viņu vājumā un cilvēciskajos ierobežojumos (Jη 16:13), gan kristīgās dzīves praksē. Pāvests Francisks nesen teica: “Ticība, kas neuztrauc, ir satraukuma stāvoklī. Ticībai, kas neizraisa mūsu izaugsmi, vajadzīga izaugsme. Ticība, kas neuzdod jautājumus, būtu jānostāda jautājuma priekšā. Ticībai, kas nerossina, būtu jābūt rosinātai. Ticībai, kas nesatricina, būtu jābūt satricinātai. Tiešām, intelektuāla vai remdena ticība vien ir tikai jēdzieniska. Tā var kļūt reāla, kad skar mūsu sirdi, dvēseli, garu un visu bütību” (21.12.2017.).

Ticība ir Dieva dāvana (1Kor 12:9) un arī cilvēciska atbilde uz Dieva Vārdu, taču, lai cik stipra būtu kristiešu ticība, tā nespēj pārveidot Euharistijā maizi par Jēzus Miesu un vīnu par Jēzus Asinīm. Ticība šajā ziņā izpaužas Baznīcas sakramentalās dzīves un kārtības pieņemšanā. *Ex opere operato* princips tajā garantē sakramentalā rita norisi, savukārt sakramentalās žēlastības saņemšanā *ex opere operantis* vienmēr nepieciešama grēku nožēla un ticība (Mk 1:15). Ticība kā Dieva kārtības, Viņa gribas pieņemšana tomēr ne vienmēr cilvēku dzīvē izpaužas apzinātā Jēzus Kristus kā dzīvā evaņģēlija sastapšanā. Ja Dievs vēlas, lai visi būtu pestīti un sasniegūtu patiesību (1Tim. 2:4), tad Viņš katram, arī nekristiešiem, var taču

mums nezināmā veidā piedāvāt pestešanas žēlastību sastapt Jēzu Kristu un nemt dalību Viņa Lieldienu noslēpumā. Šādi varētu īstenoties Dieva senā derība ar Noasu (1Moz 9:9-17), kas piepildītos Jaunajā Derībā "visu apvienot Kristū" (Ef 1:10).

Uz Dieva žēlastības saņemšanu mūsdienu teoloģija skatās citādāk nekā agrāk. Tagad daudz integrētāk aplūko cilvēka dabas, brīvās gribas un Dieva žēlastības attiecības. Mācībā par Baznīcu pašlaik akcenti likti ne tikai uz institucionālo, bet arī harismātisko dimensiju, kopības un līdzdalības aspektiem. Laika gaitā notikusi padziļināta teoloģisko jēdzienu izpratne, piemēram, Vatikāna I koncila lietotais "dievišķais likums" tiek uztverts vairāk kā Dieva apredzības vadība, nesmot vērā cilvēciskos, sociālos un kulturālos faktorus. Agrāko koncielu atziņas tiešām būtu jāskaidro vēsturiskā kontekstā. Pašreizējo Romas katoliskās Baznīcas mācību vislabāk raksturo Vatikāna II koncila dokumenti un Katoliskās Baznīcas katehisms, savukārt attaisnošanas mācību – pāvesta Benedikta XVI katehēzes par Pāvilu. Iepazīšanās ar šiem un citiem nesenos pāvestu rakstiem, kā arī viņu darbību, varbūt mazinātu luterānu pārliecību par "katoļu lāstiemi" un pāvesta varas pārkāpumiem. Varbūt kāds arī vairāk novērtētu pāvesta kalpojuma vienojošo raksturu uz Dieva Vārda pamata.

Visi kristieši savā pieredzē esam aicināti iziet no nežēlīgās, atsvešinošās tumsas, lai sastaptu žēlsirdībā pilno dzīvo Dievu. Dievs tiešām atjauno savu Baznīcu, taču tas prasa mūsu pacietīgu, neatlaidīgu un smalkjūtīgu līdzdalību savu iespēju robežās. Pāvests Francisks sacīja, ka "reformu īstenošana Romā līdzinās sfinkas tīrišanai ar zobu birsti" (21.12.2017.). Martins Luters noteikti tam piekristu un iesaistītos tagadējos kristīgās dzīves un Baznīcas atjaunotnes procesos ar evaņģēlisku uzticību katoliskajām un ekumeniskajām vērtībām, ar rosināšu un reālu tīcību mūsu Kungam un Pestītājam Jēzum Kristum. ●

Lūgšanu nedēļa par kristiešu vienotību

No 18. līdz 25. janvārim notiek gads-
kārtējā starptautiskā Lūgšanu nedēļa par kristiešu vienotību. Tās

laikā visā pasaulē un arī Latvijā norisinās dažādi ekuemeniski dievkalpojumi un lūgšanu brīži, kuros piedaloties iespējams konkrēti atbildēt uz Kristus aicinājumu, "lai visi būtu viens". Lūgšanu nedēļas pirmsākumi meklējami jau 1740. gadā, kad Skotijā sākās Vasarsvētku kustība, kas aicināja lūgties par un kopā ar visām baznīcām. 1908. gadā datumus Baznīcas vienotības oktāvai no 18. līdz 25. janvārim pirmo reizi izvēlējās anglikānu mācītājs Pols Watsons. Izvēlētie datumi saistīs ar diviem lieliem Baznīcas apstoliem – Sv. Pēteri un Sv. Pāvilu. 18. janvārī Sv. Pēteris kļuva par pirmo Romas bīskapu, tas ir, pāvestu, no kura arī pēc tam ir nākusi tagadējo pāvestu pēctecība. Savukārt 25. janvārī ir Sv. Pāvila atgriešanās svētki, kad viņš no kristiešu vajātāja kļuva par dedzīgu Kristus piekritēju un draugu.

Lūgšanu nedēļu par kristiešu vienotību pa-

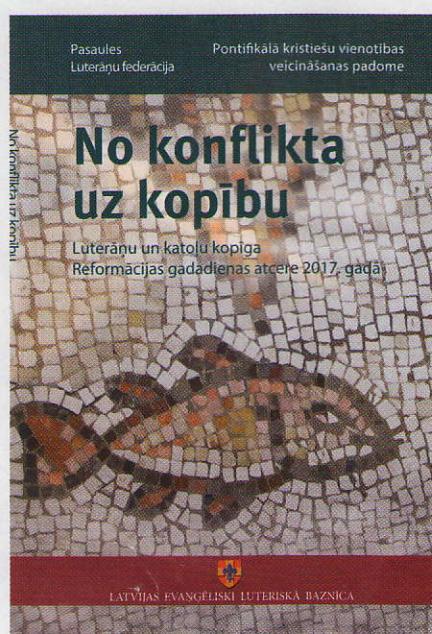
**World Council
of Churches**

saules mērogā organizē Pasaules Baznīcu padome, kas apvieno 349 baznīcas, kuras tiecas uz vienotību, vēlas kopīgi liecināt un kalpot. Katoliskā baznīca piedalās šajā ekuemeniskajā iniciatīvā, kaut gan nav iestājusies Pasaules Baznīcu padomē. Materiālus pārdomām lūgšanu nedēļā Pasaules Baznīcu padome un Pontifikālā kristiešu vienotības veicināšanas padome kopīgi izstrādā kopš 1968. gada.

Lūgšanu nedēļas par kristiešu vienotību materiāli 2018. gadam (angļu un vācu valodā) atrodami:

<http://www.oikoumene.org/en/resources/week-of-prayer/> un iepriekšējiem gadiem (latviešu valodā) gadiem:

<http://katolis.lv/biblioteka/tematiskais-katalogs/ekumenisms/lugsanu-nedela-par-kristiesu-vienotibu.html> ●

Luterānu un katoļu dialogs turpinās

Noslēdzot luterānu un katoļu kopīgo reformācijas 500. gadadienas atceri, Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas arhibīskaps Jānis Vanags un Romas katoļu Baznīcas arhibīskaps metropolīts Zbignevs Stankevičs ielūdz uz dokumenta "No konflikta uz kopību" tulkojuma latviešu valodā atvēršanas svētkiem **11. janvārī plkst. 17.00** LELB Virsvaldē Rīgā, M. Pils ielā 4.

Informācijai zvanīt pa tālr. 26107540. ●

Svētdienas•rīts

Februāris 2018 Nr. 2 (1927) 1,70 €

Viss kārtībā

Stājieties rindā

Turbo ātrumā
pie Kristus

Sākas
gavēņa laiks

Diskusija

No konflikta uz komūniju.

Dr. theol. Andris Marija Jerumanis

Saruna

Ar "Katoļu Baznīcas Vēstneša"
redaktori Ingrīdu Lisenkovu

Tēma

No mapītes plauktā –
par milētu bērnu ģimenē

ISSN 1407-964X

No konflikta uz komūniju

Par Aleksandra Bites rakstu "Svētdienas Rītā" (2017, Nr. 11, 12)

Dr. theol. Andris Marija Jerumanis

Pārdomājot mācītāja Aleksandra Bites rakstu "Vai Luters arī šodien būtu reformators?",¹ kura mērķis bija "paļdzēt atrast atbildi uz nosaukumā uzdotu jautājumu un saprast, vai teoloģiskie cēloņi, kas izraisīja reformāciju, šodien ir novērsti vai vismaz mazināti", neapšaubāmi varam teikt, ka uzdotais jautājums ir īpaši nozīmīgs un nevar atstāt vienaldzīgus. Kāpēc?

Pirmkārt, tāpēc, ka tas balstās uz svarīgu priekšnosacījumu: "Reformācija bija notikums, kas visciešākajā veidā bija saistīts ar teoloģiju."

Otrkārt, jautājums ir svarīgs tāpēc, ka tas attiecas uz Baznīcas situāciju mūsdienās un tiešā veidā uz katolisko Baznīcu. Mācītājs Bīte no teoloģiskā redzespunkta vēlas parādīt Mārtiņa Lutera nozīmi šodien un vēl joprojām aktuālu reformācijas nepieciešamību. Mēģināsim saprast, vai autora izdarītā analīze ir adekvāta un pilnīga, vai rakstītais pārliecina. Taču svarīgs ir vēl viens aspekts: autora uzdotais jautājums un atgriešanās pie reformas teoloģiskajiem pamatiem ir būtisks solis ekumenisma jomā. Jautājums ir par ticības izpratnes pareizumu. Kristiešu savstarpējam dialogam ir jānotiek, meklējot patiesību, ieklausoties otrā viedokļu un nebaudoties no labākas patiesības izpratnes, kā apustulis Pāvils runā par ticības mantojumu un veselīgu mācību, kas uzticīgi jāglabā un jānodod tālāk (sk. 2Tim1:12–13).

Par Lutera garīgumu un viņa teoloģisko izaicinājumu 2011. gadā Erfurtē runāja pāvests Benedikts XVI; viņš norādīja kristiešiem uz garīguma aktualitāti mūsdienu sekularizētājā kontekstā, kurā mēs dzīvojam, un akcentēja svarīgāko reformācijas jautājumu, kuru Aleksandrs Bite raksturo šādi: "Kā cilvēks var iegūt mūžīgo pestīšanu, ko Dievs caur Kristus upuri pasaulei ir devis? Teologu valodā to sauc par subjektīvo salīdzināšanos jeb izlīgumu starp Dievu un cilvēkiem (*reconciliatio subiectiva*)."

Tas ir jautājums par Dieva izpratni un Viņa žēlsirdību man, grēcīgam cilvēkam. Pestīšanas un attaisnošanas jautājumi ir cieši saistīti, un vēstures gaitā tie ir tikuši dažādi interpretēti. To interpretācija ir arī galvenais "klupšanas akmens" starp katoļiem un luterāniem. Taču ir jāatceras, ka šī problēma ietver sevī daudz citu jautājumu, kuri skar, protams, attiecības starp ticību un darbiem, bet ne tikai tās. Tā attiecas arī uz izpratni par cilvēku, tā brīvo gribu, to, kā Dieva ūzīstība darbojas uz cilvēku, Dieva tēla interpretāciju, attiecībām starp dabu un ūzīstību. Jāņem vērā, ka domstarpības rodas arī atšķirīgu filozofisko pamatu dēļ, kas iespaido jebkuru teoloģisko valodu un izpratni, kā arī dažādas Svēto Rakstu interpretācijas dēļ.

Aleksandrs Bīte šo problemātiku savā rakstā definē šādi: "Jābūt skaidrībā, vai Dieva dāvātā pestīšana automātiski notiek visiem cilvēkiem un tādēļ mēs varam ticēt, kam vien gribam, un dzīvot, kā vien mēs vēlamies. Vai arī mums šī pestīšana ir jāizpelnās ar svētu dzīvi un labiem darbiem (kā to līdz pat šai dienai savā oficiālajā mācībā apgalvo Romas katoļu Baznīca). Bet varbūt pestīšana ir Dieva dāvana, ko cilvēks, atgriežoties no saviem grēkiem, var saņemt, vienīgi patiesi ticot Kristus ūzīstībai un nopolnam, kas viņu attaisno Dieva tiesas priekšā mūžībā (kā to, pamatojoties Bībelē, māca evaņģēliskā baznīca)?"

Attaisnošanas jautājums un tā atšķirīgā interpretācija ir nodarbinājusi abu pušu teologus visus piecīsim gadus. Tridentas koncils no katoļu puses ir devis atbildes, kas motivējušas turpmāko teoloģisko diskusiju. Lai izprastu Tridentas koncili un pareizi atsauktos uz tajā teikto, ir jāizdzara korekta tekstu hermeneitika. Ir jāņem vērā tā laika konteksts, izpratne par teoloģiskiem jautājumiem, filozofiskie pamati un līdzekļi, bez kuriem neviens teoloģija nevar iztikt. Tā laika katoliskā teoloģija balstījās uz Akvīnas Toma aristoteliskās filozofijas interpretāciju. Taču arī Lutera teoloģiskajā domāšanā, pat ja viņš atsaucas uz Svētajiem

Ar reālu ticību Dieva ūzīstībai

Par Aleksandra Bites rakstu "Svētdienas Rītā" (2017, Nr. 11, 12)

Dr. theol. Pauli Kļeviņš

Rakstiem un akcentē *sola Scriptura* (tikai Raksti) principu teoloģijā, ir viņa laikmeta filozofiskā ietekme, un viņa darbos mēs varam redzēt nominālisma un V. Okama (William of Ockham) iespaidu, kā to rāda daži pētījumi, kas Lutera darbos izceļ teoloģiskus akcentus un izteicienus, kuri atrodami Okama filozofijā un teoloģijā. Būtu naivs uzskatīt, ka ir iespējams rakstīt teoloģijas grāmatas, pilnīgi abstrahējoties no mūsu kultūras, valodas, filozofijas un personīgās pieredzes. Jau Svēto Rakstu autori (piemēram, Sv. Pāvils) ir bijuši toreizējā laikmeta iespaidoti, tad kā gan vēstures gaitā arī teologi un bīskapi spētu izvairīties no savas kultūrvides iespāida? Nemot vērā šos hermeneitiskos priekšnosacījumus, kas neizslēdz Svētā Gara iedvesmu Svēto Rakstu autoru, kā arī Baznīcas maģistērija darbā, dažādi pētnieki ir palīdzējuši tuvināt atsevišķas teoloģiskās pozīcijas attaisnošanas jautājumā un pavēruši iespējas turpmākajam starpkonfesionālo teoloģisko komisiju darbam, kurās no abām pusem piedalās izcili eksperti.

Ar nopielētu teoloģisko darbu mēs varam nonākt līdz problēmas kodolam un labāk saaprast otras konfesijas teoloģiskās atšķirības. Šeit būtu jāmin nozīmīgā "Kopīgā deklarācija par attaisnošanu", ko 1999. gada 31. oktobrī Augsburgā parakstīja Pasaules Luterānu federācijas un Romas katoļu Baznīcas pārstāvji. No luterānu puses to ir apstiprinājušas 79 baznīcas, tas ir, 78,5 % no luterāniem, kas pieder pie Pasaules Luterānu federācijas. Komentējot deklarāciju, Pasaules Luterānu federācija uzsvēr, ka jāņem vērā trīs aspekti. Pirmkārt, vienošanās saturs ir aprakstīts pirmajā nodaļā (nn. 8–12), trešajā nodaļā (nn. 14–18) un

ceturtajā nodaļā (nn. 19, 22, 25, 28, 31, 34, 37). Otrkārt, kopīgā deklarācija pieņem, ka atšķirības attiecībā uz attaisnošanu "nav tādas, kas padarītu nederīgu sasniegto vienošanos par pamatpatiesībām attaisnošanas jautājumā" (n. 40). Tādas atšķirības var pastāvēt vienlaikus ar kopā sasniegto vienošanās kodolu. Treškārt, vienošanās "parāda, ka izskaidrojumi, kas paliek atšķirīgi, nav vairs iemesls doktrinārai nosodīšanai" (n. 5). Ar to tiek dota atbildē uz jautājumu par lāstiem. Pasaules Luterānu federācija uzsver, ka luterānu rakstu paustie nosodījumi pret katolisko Baznīcu neattiecas uz Baznīcas mācību, kas ietverta deklarācijā, kā arī aicina kopā ar katolisko Baznīcu izvērtēt pastorālās konsekvences. Savukārt katoliskā Baznīca uzsver, ka visas atšķirības attaisnošanas teoloģijā nav novērstas, un aicina turpināt kopā pārdomāt un diskutēt par attaisnošanu, īpaši tā akcentē to, ka luterānu mācība par *simul iustus et peccator* ir korekti jāizprot un šī problēma vēl nav atrisināta. Arī jautājums par cilvēka līdzdarbošanos dievišķajai žēlastībai ir svarīgs. Šeit ir runa par cilvēka svētdarīšanu pēc Kristības, kas, pēc katoļu teoloģijas uzskatiem, nomazgā iedzimto grēku, lai varētu iesākties dievišķošanas process, kurā cilvēks, žēlastības mudināts, piedalās ar savu brīvo gribu, rīcību un ticību. Arī Austrumu baznīcu teologi ir aprakstījuši cilvēka aicinājumu uz svētumu un skaidri izsakās par cilvēka dievišķošanas procesu. Būtu jāpiezīmē, ka arī luterānu teologu vidū parādās autori, kas sāk runāt par dievišķošanas aspektu Lutera teoloģijā. Varam pieminēt somu teologus T. Mannermaa (T. Mannermaa), S. Peuru (S. Peura), A. Raunio (A. Raunio) vai amerikāņu teologu K. Brātena (C. Braaten) un R. Džensona (R. Jenson) pētījumu "Vienotība ar Kristu" (*Union with Christ*). Arī Karls Barts (Karl Barth) uzsver, ka visi, kas tic Kristum, ir līdzdalīgi dievišķajā filiācijā, aicinot dzīvot Dieva mīlestībā Dievam par godu (sal. *Kirchliche Dogmatik*, I/2, 8). Nevaram nepieminēt arī Dītriha Bonhēfera (Dietrich Bonhoeffer) pārmetumu tādai *billige Gnade* (lētas žēlastības) teoloģijai, kas, pēc viņa uzskatiem, ir pazuvinājusi vairāk cilvēku nekā vārdi par "darbu nepieciešamību", kas izriet no žēlastības.

Pieminot šo tuvināšanos starp katoliskās un luterānu baznīcas oficiālajām nostādnēm, kā arī dažadas žēlastības teoloģijas interpretācijas starp pašiem luterānu teologiem, vēlamies parādīt, ka ir jāizvairās no reducējošas pieejas, interpretējot gan luterānu teoloģiju, gan katolisko teoloģiju par attaisnošanu.

Apgalvot, ka Luters ir bijis pirmsais, kurš pievērsies šai problēmai, ir vēsturiski kļūdaini.

Jautājumi par attiecībām starp prātu un ticību, par žēlastību un cilvēka brīvību, par atpestīšanu un darbiem, kā arī par Svēto Rakstu nozīmi teoloģijā jau kopš sākuma ir nodarbinājuši teologus. Jau Irenejs diskusijā ar gnostikiem vēlas pierādīt, ka daba nav definitīvi korumpēta, kā to uzskatīja maniheisms, taču tajā pašā laikā viņš aizstāv žēlastības nepieciešamību atpestīšanai. Vēlāk Augustīns polemika ar Pelagiju liek uzsvaru uz Dieva žēlastības nepieciešamību. Un kā lai nepieminam diskusiju starp Bernardu un Abelāru par žēlastības nozīmi, kā arī šo divu teologu uzskatu radikālo atšķirību.

Attiecībā uz reformu ir jāatceras, ka reformas gars īpaši raksturo Baznīcas dzīvi 15. gadsimtā. Baznīcas institūcijas līmenī varam pieminēt Bāzeles "koncilu" (1431–1449), kura viens no mērķiem bija Baznīcas reforma, vai Laterāna konciliu (1512–1517). Spānijā varam atcerēties kardināla Himenesa de Sisnerosa (*Jiménez de Cisneros*, 1436–1517) un Ročesteras bīskapa Džona Fišera (John Fisher, 1469 – 1535) lielo ieguldījumu, lai atjaunotu Baznīcu. Nevaram neminēt Roterdamas Erasma (1469–1536), kurš izceļ vajadzību studēt Svētos Rakstus oriģinālvalodā un filozofiskās dialektikas robežas teoloģijā. Erasma, tāpat kā Lutera, domāšanu raksturo kristocentrisks pagrieziens. Viņš runā par Kristus filozofiju, lai izceltu dzīvošanu pēc evaņģēlijā. Īpaši nozīmīgi ir Erasma vārdi: "Kas sludina Kristu, sludina mieru; kas sludina karu, runā pret Kristu." Taču atšķirībā no Lutera viņš, aizstāvot Dieva žēlastības nepieciešamību, saglabā cilvēka brīvo gribu un nepieciešamību līdzdarboties žēlastībai. Visa Baznīcas divdesmit gadsimtus garā dzīve liecina par atjaunošanās garu un vēlmi uzticīgāk sekot evaņģēlijam, turklāt reizēm pārmaiņas ir notikušas radikālāk, reizēm maigāk kā, piemēram, Benedikta reforma vai Asizes Franciska reforma.

Nav apstrīdams, ka Luters piederēja pie tiem, kuri vēlējās, lai Baznīcas dzīve labāk atbilstu "pirmajam kristīgās reliģijas stāstam", atgriezoties pie teoloģijas, kas labāk atspoguļotu evaņģēliju. Mācītājs Bite raksta: "Luterāni līdz pat šai dienai šādi saprot reformāciju: tā nav kāda jauninājumu un nepieciešamu laikmetīgu izmaiņu ieviešana, bet, tieši otrādi, reformācija ir pastāvīga Baznīcas atjaunošanās sākotnējā Kristus un apstuļu mācībā." Reformācijas vēlme ir apsveicama: Baznīcai vienmēr ir jāatjaunojas Kristū. Tomēr paliek jautājums, pēc kādas evaņģēliju un apstuļu mācības "interpretācijas" ir jāvadās. Reformācijas ietvaros ir radušās dažādas interpretā-

cijas: atcerēsimies Kalvinu, Cvingliju, vēlāk puritānismu un neseno liberālo protestantismu. Tieši tāpēc ir svarīga pazemīga teoloģisko pamatu analīze, lai izprastu izmantoto metodi, filozofiskos instrumentus, Svēto Rakstu interpretāciju un tradīcijas izpratni. Pietrūkstot šādai zinātniskai pieejai, jebkura konfesija riskē iestūrēt fundamentalisma, tradicionālisma vai integrālisma bedrē.

Ir būtiski Lutera teoloģiju uztvert viņa laikmetā, lai 15. gadsimta teoloģiskās problēmas un valoda netiktu akli projicēta uz mūsu laikmetu, piemēram, attiecībā uz eklezioloģiju. Svarīgi ir arī saprast, kādā garā vēlamies atsaukties uz Lutera mācību, lai atjaunotu Baznīcu. Vai nedrīkstam atsaukties uz Lutera teoloģiskajiem apliecinājumiem, padarot tos absolūtus un nemaldīgus (!), aizmirstot, ka pirms solis kāda teologa darba hermeneitikā ir tā lasīšana vēsturiskajā kontekstā un ka neviens teologs nespēj izteikt **visu** Dieva noslēpumu, bet tikai vienu mazu daļu? Luteram jautājums par attaisnošanu ir tik būtisks, ka kļūst par galveno kritēriju, lai novērtētu Baznīcas mācību.

Mēs nedrīkstam aizmirst, ka mums **visiem** rūp patiesības jautājums. Arī teoloģija attīstās, un izpratne par daudziem jautājumiem pieaug, nevaram neņemt vērā teoloģisko dinamismu vēsturē, kurš caurstrāvo gan luterānu, gan katolisko teoloģiju. Tāpat vēsturiskajam aspektam ir jāpievieno teoloģiskā tuvināšanās, kas notiek ekumeniskās kustības iespaidā, kuru virza kopīga pazemīga un kompetenta patiesības meklēšana Svētā Gara vadībā. Kā gan mēs varētu noliegt Svētā Gara klātbūtni ekumeniskajā procesā, kas cenšas īstenot Kristus vārdus: "Lai visi būtu viens." (Jn 17:21)

Pievēršoties pāvesta tēlam Aleksandra Bites rakstā, mēs varam jautāt: vai Baznīcai atjaunoties nozīmē likvidēt apstuļa Pētera statusu vai ironiski pazemot pāvesta tēlu? Vai, tieši pretēji, vispirms meklēt patiesību par Pētera primātu un tā teoloģisko jēgu. Luters uzskatīja, ka "pāvests nav *iure divino* jeb pēc Dieva likuma visas kristietības galva". Mācītājs Bite citē Lutera vārdus par īsto vienotību: "Tāpēc baznīca nekad nevar tikt labāk pārvaldīta un saglabāta kā tad, ja mēs visi dzīvojam Kristus kā vienas galvas pakļautībā un visi bīskapi, līdzīgi pēc amata (ja arī tie nebūtu līdzīgi pēc savām dāvanām), cītīgi turas kopā vienotā mācībā, ticībā, sakramentos, lūgšanās, mīlestības darbos utt. Tā Sv. Hieronims raksta, ka priesteri Aleksandrijā baznīcu vadījuši kopīgi, tāpat kā to bija darījuši apstuļi un pēc viņiem visi bīskapi visā kristietībā, līdz kamēr pāvests pacēlis savu galvu pāri visiem."

DISKUSIJA

Ko par to mums māca Svētie Raksti, un kā to bija sapratuši pirmie Baznīcas tēvi? Jautājums ir nopietns, ja vēlamies atjaunot Baznīcu pēc sākotnējā gara. Vai Pētera kalpojums pie der pie ticības mantojuma? Mēs nevaram noteikt, ka Pētera loma ir izraisījusi domstarpības starp visām pārējām kristīgajām konfesijām. Piemēram, Austrumu baznīcas Pētera kalpojums, kas ir saistīts ar Romas Baznīcu, netiek noteigts, pienemot, ka Pēteris (Romas Baznīca) ir *primus inter pares* (pirmais starp vienīdzīgiem), bet tiek noliegtā juridiskā dimensija, kas būtu pāri visiem kristiešiem. Tieki pienemti Pētera primāts saistībā ar Romas Baznīcu, kurš pilda mīlestības kalpojumu komūnijai – vienotībai starp visām baznīcām. Tieši tā to izprata arī Ignātijs no Antiohijas, kā arī trešais Pētera pēctecis Klēments, kurš uzskata, ka autoritāte, ko viņš saņēmis, ir Pētera misijas turpinājums. Vēl varam atcerēties Ireneja aicinājumu strīdu gadījumā starp baznīcām griezties pie Pētera un Pāvila Baznīcas. Tieši tāpēc arī šodien katoliskā Baznīca uzskata, ka Romas bīskaps ir "Pētera misijas mantinieks Baznīcā", kurš ir aicināts kalpot vienotībai kopā ar pārējiem bīskapiem. Pāvests Jānis Pāvils II apgalvoja, ka ir gatavs kopā ar pārējām konfesijām pārdomāt par šā kalpojuma labāku izpratni, lai tādējādi veicinātu vienotību ar visām kristīgajām konfesijām.

Arī pāvesta nemaldības doktrīna, kas tika formulēta Vatikāna I koncilā, ir jāsaprokt kā nemaldība, kas izriet no pasludinātās patiesības, pārstāvot visu Baznīcu, nevis uzskatot, ka pāvests būtu neatkarīgs no Kristus un no visas Baznīcas. Domājam, ka Aleksandra Bites apgalvojums par pāvesta kalpojuma augstprātību ir nepareizs, jo balstās aplamā šā kalpojuma teologiskā izpratnē: "Diemžel šajā virzienā Romas baznīca kopš Lutera laikiem ir krietni vien progresējusi. Ja jau pāvests, uz zemes būdams, spēj noteikt lietas debesīs, tad vēl jo vairāk viņam tas jāspēj uz zemes!" Varbūt Austrumu Baznīcu koncepcija par Romas Baznīcas primātu varētu palīdzēt saprast tā dziļako nozīmi, par spīti šā kalpojuma nepareizajam un nepilnīgajam izpildījumam dažādos vēstures posmos? Būtu vērts izlasīt H. U. fon Baltazara grāmatu *Der antirömische Affekt* (1974), lai labāk izprastu, kā integrēt pāvesta kalpojumu visā Baznīcā, kā arī Rūdolfa Peša (Rudolf Pesch) eksegētisko pētījumu *Geschichte und geschichtliche Bedeutung des ersten Jüngers Jesu Christi* (1980).

Pētera kalpojuma interpretācijā ir jāņem vērā vairāki hermeneitikas principi. Pirmkārt, Pētera kalpojumu nevar atdalīt no visas ekle-

sioloģijas, kas sevī ietver arī kristoloģisko un marioloģisko skatījumu uz Baznīcu. Otrkārt, ir jāņem vērā visa divdesmit gadsimtus garā Baznīcas tradīcija un ne tikai viens vēstures posms. Treškārt, ir jāsaprot vēsturiskais konteksts, kurā Pētera primāts tiek formulēts. Ceturtkārt, nevaram neņemt vērā evaņģēlija liecību un Baznīcas tēvu interpretāciju par Pētera lomu.

Neizpratni rāisa mācītāja Bites kritika, kas vērsta uz pašreizējo katolisko mācību par glābšanu, kura tika formulēta Vatikāna II koncilā, – pārmetot, ka pagāni var tikt glābtī, pateicoties labiem darbiem, bet luterāni vēl aizvien tiekot nolādēti. Šīs apgalvojums nekādā ziņā neatbilst katoliskās Baznīcas šodienas nostājai, un, lai par to pārliecīnatos, pietiku izlasīt Vatikāna II koncila dokumentu *Unitatis redintegratio* un Jāņa Pāvila II encikliku *Ut unum sint*.³ Koncila tekstā varam lasīt: "Tomēr, ticībā attaisnoti, viņi Kristībā ir kļuvuši par Kristus Miesas locekļiem, tāpēc tas ir taisnīgi, ka viņi tiek saukti par kristiešiem, un katoliskās Baznīcas bērni tos pamatoti uzskata par brāļiem Kungā." (UR 3) Tas nav noliedzams, ka katoliskās Baznīcas mācībā un vairākumā katoļu teologu ir klātesošs ekumeniskās kustības gars. Jānis Pāvils II raksta, ka "pagātnes ekskomunikācijas paliek pagātnē un šodien kopienas, kas kādreiz bija konfliktā, daudzos gadījumos viena otrai palīdz" (UUS 42). Nevienu luterāni šodien katoliskā Baznīca nenolād, lai gan daži Lutera teologijas aspekti tai nav pienemami. Savukārt par pagānu pestīšanu ir jālasa kopumā Vatikāna II koncila dokumenti, lai saprastu: ja tiek pieļauta nevainīgu cilvēku (tādu, kas nepazīst Kristu) atpestīšana, tad tas izriet no Kristus žēlastības, kas tiek piedāvāta visiem. Turklat šī mācība nav nekas jauns, bet saglabā Akvīnas Toma tradīciju, kas formulēta viņa darbā *De Veritate* 14, 11, ad 1 13. gadsimtā. Tas viss tomēr neizslēdz varbūtību, ka katoliskā Baznīca varētu šo jautājumu padziļināt.

Vēl būtu daudz pārdomu par lasītā Aleksandra Bites rakstu. Tāpat varam izvaič Lutera attieksmi pret ebrejiem, viņa saistību ar vācu firstiem zemnieku sacelšanās laikā, kad mira aptuveni 100 000 zemnieku, kā arī veidu, kā tika izmantots *cuius regio, eius religio* princips. Mēs nedrīkstam aizmirst par Trīsdesmitgadu karu, kurā gāja bojā trešdaļa vācu tautas un kurā abu konfesiju ticīgie smagi kļūdījās, lietojot varmācīgus līdzekļus. Šie mūsdienās vēsturiski izpētītie un pierādītie fakti atklāj pagātnes notikumu traģiskumu, un, tos atceroties, neviens no mums vairs nevar idealizēt ne šo laikmetu, ne šā laikmeta notikumus.

Mums šī sāpīgā pagātne ir jāatstāj Dieva žēlsirdībai un jādzīvo šodienas Baznīcā, kuru pavada Svētais Gars, pateicoties Dieva PROVIDENCEI, cerībā uz nākotnes vienotību. Pie mūsdienu teoloģijas laika zīmēm pieder tieši ekumeniskā kustība, kas raksturo arī luterānu un katolisko konfesiju. Tieši tāpēc ir svārīgi uzskatīt, ka tieši ekumeniskais aspekts pieder pie mūsu laikmeta **reformācijas** zīmēm, Baznīcas atjaunošanās zīmēm, kas paļaujas uz evaņģēliju, kā to vēlējies mūsu Kungs (Jn 17:20–23). Tieši tāpēc patiesam reformācijas ceļam būtu jāved no konflikta uz komūniju: tas ir vienīgais veids, kā Baznīca var atjaunoties pēc evaņģēlija gara. Tieši to 2017. gadā Lunda kopīgi pasludināja pāvests Francisks un bīskaps Munib Junans (*Munib Younan*), Pasaules Luterānu federācijas prezidents, aicinot no konflikta uz komūniju: "Lai arī mēs esam dziļi pateicīgi par garīgajām un teoloģiskajām dāvanām, ko mums devusi reformācija, mēs arī atzīstamies grēkā un nozēlojam Kristus priekšā to, ka luterāni un katoļi ir ievainojuši Baznīcas redzamo vienotību. Teoloģiskās atšķirības pavadīja aizspriedumi un konflikti, un reliģija tika izmantota politiskiem mērķiem. Mūsu kopīgā ticība Jēzum Kristum un mūsu Kristība no mums ik dienas prasa atgriešanos, ar kuru mēs atmetam vēsturiskās nesaskaņas un konfliktus, kas kavē savstarpējo izlīgumu. Vēsturi nevar izmainīt, tomēr to, ko mēs atceramies un kā mēs to atceramies, var pārveidot. Mēs lūdzam dziedināt mūsu ievainojumus un atmiņas, kas aizēno mūsu skatījumu vienam uz otru. Mēs izlēmīgi noraidām jebkādu naidu un vardarbību pagātnē un tagadnē, īpaši to, kas izdarīta reliģijas vārdā. Šodien mēs dzirdam Dieva pavēli nolikt malā visus konfliktus. Mēs atzīstam, ka caur žēlastību esam atbrīvoti, lai dotos pretī komūnijai, uz kuru Dievs mūs nepārtraukti aicina."

Tas ir iemesls, kādēļ mūsu teoloģija nevar palikt tikai polemikas un uzbrukumu līmenī, bet tai būtu jāievēro metodoloģija, kuru Luterānu un Romas katoļu vienotības komīcija kopīgai reformācijas gadadienās atcerē 2017. gadā ir izdevusi un kurā tiek prezentēti pieci ekumenisma imperatīvi. Mēs minēsim tikai pirmo, kas skar tieši teoloģijas lauku: "Katoļiem un luterāniem vienmēr ir jāstiprina kopīgais un vispirms jāskatās no vienotības, nevis sašķeltības skatpunktā, pat ja atšķirības var vieglāk pamanīt un piedzīvot."

1 Svētdienas Rīts. 2017. Nr. 11, 12.

2 Turpat.

3 Vatikāna II koncils: konstitūcijas, dekrēti, deklarācijas. Rīga: Vox Ecclesiae, 2017.

Svētdienas•rīts

Aprīlis 2018 Nr. 4 (1928) 1,70 €

Arhibīskapa vēstījums

2018. gada Lieldienās

Saruna

*Ar mācītāju Aināru Spriņģi
"Lai katrs cilvēks dzīvo no sirds!"*

Kino

*Par topošo filmu
"Mērijas ceļojums"*

Kristus ir augšāmcēlies

ISSN 1407-964X
9 771407964004

Vai tik tiešām Luters arī

Aleksandrs Bite,
LELB Biķeru draudzes un
Sv. evaņģēlista Lūkas draudzes mācītājs

Pateicība un slava Kungam Jēzum Kristum, ka mani pieticigie censiāni reformācijas piecsimtās gadadienās sakarā par jaunu mūsdienu kontekstā izvērtēt mūsu luteriskās baznīcas teoloģiskos pamatus ir guvuši atsaucību un rosinājuši diskusiju.¹ Labprāt turpinu sarunu par iesākto tēmu, jo klusēt par būtiskajiem Kristus mācības jautājumiem nedrīkst.

Visi mēģinājumi "mīlā miera labad" šos svarīgos jautājumus mīkstināt vai noklusēt ir tikai viltus mierinājumi, par kuriem savu spriedumu spriež pats Kungs: "Tādēļ, jā, tādēļ, ka tie maldina Manu tau-tu, sacīdami: miers, kad nav miera, un, kad tauta uzceļ sienu, tad tie to tikai apmet ar kaļķiem. Saki šiem apmetējim: tā sa-bruks! – Kad nāks stiprs lietus un Es likšu krist lieliem krusas gabaliem, un plosīsies viesulis, tad siena sabruks, un jums zob-galīgi jautās: kur tad nu palika jūsu kaļķu apmetums?" (Ech 13:10–12)

Dališos pārdomās par priestera Dr. theol. Andra Marijas Jerumaņa rakstīto, jo viņš aizskāra vairākas nozīmīgas tēmas – tostarp par Lutera un viņa pretinieku mācības teoloģiskajiem un kultūrvides kontekstiem, no kuriem nevienam neesot iespējams izvairīties, un tādēļ tie esot jāņem vērā nopietni, īpaši mācībā par attaisnošanu. Tam pievērsīsimies vispirms, lai turpinātu meklēt atbildi uz iepriekš uzdoto jautājumu: "Vai Luters arī šodien būtu reformators?"²

Ko Kristus attaisno – grēciniekus vai grēkus?

Lutera teoloģijas galveno un noteicoso kontekstu, kurā skatīt viņa attaisnošanas mācību, visīsāk un bütiskāk varētu ilustrēt ar viduslaiku rekvīēma vārdiem no *Dies irae* (Dusmu diena; sk. Cef 1:14–2:3): *Quid sum miser tunc dicturus? quem patronum rogaturus? cum vix iustus sit securus.* (“Ko gan es, nōzēlojamais, tad savai aizstāvībai varēšu sacīt? Kas būs mans aizstāvis tad, kad pat taisnais nebūs drošībā?”)

Ar to vēlos norādīt uz Lutera pārliecību, ka jautājums par attaisnošanu ir jautājums par cilvēka attaisnošanu Dieva tiesas priekšā mūžībā. Vai nu cilvēks šis Dieva tiesas priekšā tiks attaisnots un iemantos mūžīgo svētlaimi, vai arī netiks attaisnots un tiks pakļauts mūžīgām mokām. Luteram grēcinieka attaisnošana Dieva tiesas priekšā bija dzīvības un nāves jautājums – mūžīgās dzīvības un mūžīgās nāves jautājums. Un, vai mēs to apzināmies vai ne, arī pret mums šis jautājums ir pavērst斯 šādi.

Tādējādi jautājums par attaisnošanu tīcībā Luteram nebijja teorētiskas diskusijas temats, kurā mācīti vīri var izteikt savus viedokļus un apmainīties ar uzskatiem vai par kaut ko vienoties baznīcpolitikas, teoloģisko ideju vai filozofisko konceptu kontekstos. Viņš zināja, ka šī attaisnošana ir tāda, kāda tā ir, un nav atkarīga no cilvēku viedokļiem, interpretācijām un spriedumiem par to. Kāda šī attaisnošana ir un kā to var iegūt, mēs varam uzzināt vienīgi no Dieva vārda.

Dieva vārdi par šo attaisnošanu maca nepārprotami un skaidri: "[...] no žēlastības jūs esat pestīti ticībā, un tas nav no jums, tā ir Dieva dāvana. Ne ar darbiem, lai neviens nelielītos." (Ef 2:8,9) Un: "[...] jo visi ir grēkojuši, un visiem trūkst dievišķas godības. Bet Dievs savā žēlastībā tos attaisno bez nopelna, sagādājis tiem pestīšanu Jēzū Kristū. Viņu Dievs tiem, kas tic, nolicis par grēka izpirceļu Viņa asinīs, tā parādīdams savu taisnību." (Rm 3:23–25) Un: "Tad nu mums, ticībā attaisnotiem ir miers ar Dievu caur mūsu Kungu Jēzu Kristu." (Rm 5:1) Tāpat arī mēs lasām ka Dievs tiem, kas uzticas Viņa apsolījumiem, pielīdzina jeb pieskaita šādu ticību par taisnību: "Dieva apsolījumu viņu [Ābrahāms] neuzņēma ar šaubām un ne uzticību, bet, Dievam godu dodams, kļuvētīgs ticībā pilnīgi pārliecīnāts, ka Diev

stiprs tiešba, pīngi parādījumi, to, ko Viņš apsolījis, spēj arī darīt. Tāpēc arī tas viņam tika pielidzināts par taisnību. Bet ne jau viņa dēļ vien ir rakstīts, ka

DISKUSU,

No konflikta uz
komūniju

Par Aleksandra Bites rakstu "Svētdienas Ritā" (2017, Nr. 11, 12)

Andrea Maria Jensenius

tas viņam pielīdzināts, bet arī mūsu dēļ, kam tas tiek pielīdzināts, kas ticam Tam, kas mūsu Kungu Jēzu uzmodinājis no mironjiem, Viņu, kas nodots nāvē mūsu pārkāpumu dēļ un uzmodināts, lai mēs tiktu attaisnoti.” (Rm 4:20-25)

Tapēc Luters mācīja, un Kristus evaņģēlijam uzticīgā luteriskā baznīca vēl aizvien māca, ka cilvēks tiek attaisnots vienīgi ticībā Dieva žēlastībai, kas mums visā pilnībā dāvāta Kristū un Viņa nopolna dēļ. Šāda ticība, kā lasām Rakstos, tiek pielīdzināta par taisnību. Ja cilvēkam ir šāda ticība, tad viņš jau ir attaisnots Dieva tiesas priekšā mūžībā, kā to apliecinā pats Kungs: "Patiесi, patiesi Es jums saku: kas Manus vārdus dzird un tic Tam, kas Mani sūtījis, tam ir mūžīgā dzīvība, un tas nenāk tiesā, bet no nāves ir iegājis dzīvībā." (Jn 5:24)

Tad nu šajā dzīļi būtiskājā mūžīgās dzīvības un nāves kontekstā tika izteikti arī manā iepriekšējā rakstā pieminētie Tridentas koncila lāsti Lutera un luterānu mācībai: "Ja kāds saka, ka cilvēki tiek at-taisnoti vai nu vienīgi caur Kristus tais-

šodien būtu reformators?

nības pielīdzināšanu, vai nu vienīgi caur grēku piedošanu un izslēdz žēlastību, kas ar Svēto Garu tiek izlieta cilvēku sirdīs un tajās iemājo, vai ka žēlastība, ar kuru mēs topam attaisnoti, ir vienīgi Dieva labvēlība, – tas lai ir nolādēts!” (VI sesijas 11. kanons) Un: “Ja kāds saka, ka attaisnojotā ticība nav nekas cits kā vien uzticēšanās dievišķajai līdzcietībai, kura Kristus vārdā piedod grēkus, jeb ka mēs tiekam attaisnoti vienīgi no šīs ticības, – tas lai ir nolādēts!” (VI sesijas 12. kanons)

Turklāt būtu svarīgi vērst uzmanību uz to, ka Tridentas lāsti tiek mērķēti tieši uz cilvēkiem, kuri šādi tic un saka, nevis uz mācībām, kā to savulaik savās ticības aplieciņās darījuši luterāni, noraidot un nosodot maldu mācības. Un mēs, evaņģēlija mācībai uzticīgie luterāni, esam tie, kurus Tridentas koncils nolād, – katru personīgi un tieši. Tādēļ aizvien esam Romas baznīcas nolādēti, jo neviens šos lāstus nav atcēlis un nav dzirdēts, ka ga-tavotos to darīt.

Seit nepalīdz Vatikāna II koncila “plāksteris”, ko piemin A. M. Jerumanis: “Tomēr ticībā attaisnoti, viņi Kristībā ir kļuvuši par Kristus Miesas locekļiem, tā-pēc tas ir taisnīgi, ka viņi tiek saukti par kristiešiem un katoliskās baznīcas bērni tos pamatoti uzskata par brāļiem Kungā.” (UR3) Spītīgi paturēt spēkā lāstus pret luterāniem, kas palikuši uzticīgi Svētajiem Rakstiem, un tajā pašā laikā saukt tos par brāļiem – tas nevairo uzticēšanos.

Te nepalidzēs arī mierinājums, ka mūsdienās Tridentas koncila 16. gs. lāsti attiecīnāmi tikai uz pagātni, uz tiem, kas Tridentas koncila laikā šādi ticejusi un mācījuši, bet tos, kas mūsdienās tā tiec un māca, tie vairs nenolādot; tas ir pretrūnā ar Romas oficiālo pozīciju arī šodien. Jēzus Kristus savu darbu un mācību, noteikumus un likumus nav izmainījis nedz šajā pasaule, nedz debesis, nedz ellē, jo “Jēzus Kristus [ir] vakar un šodien tas pats un mūžīgi” (Ebr 13:8). Savam Kungam uzticīgie luterāni savu mācību piecu gad-simtu laikā nav mainījuši. Ja savu mācību ir mainījusi Roma un ja tā uzskata, ka tās tagadējā mācība ir labāka un tuvāka lute-rānu mācībai, tad tai būtu godīgi jāatzīst,

ka Tridentas koncila lāsti ir bijuši nepatiens un nepamatoti, un tie būtu jāatceļ.

Taču vēl vairāk šo uzticēšanos mazina tieši priestera Jerumaņa piesauktie teolo-giskie un kultūrvides konteksti, kas saistīti ar mūsdienām. Īpaši tas būtu attiecīnāms uz viņa daudzināto “Kopīgo deklarāciju par attaisnošanu”, ko 1999. gadā savā starpā noslēdza Romas katoļu baznīca un Pasaules Luterānu federācija (PLF); – uz deklarācijā pārstāvēto luterānu puses mācību, kā atgādina A.M. Jerumanis, Tri-dentas lāsti vairs neattiecas.

Pirms pievēršamies būtiskajiem mūs-dienu teoloģiskajiem un kultūrvides kontekstiem, būtu jāsniedz ūss paskaidrojums par pieminētās deklarācijas statusu lute-rānu vidū. Jāatzīmē, ka šī daudzu PLF baznīcu parakstītā vienošanās tiek vērtēta pretrūnīgi un ir veicinājusi šķelšanos lute-rānu vidū. Visupirms jau pašā PLF – no 124 tajā apvienotajām luterānu baznīcām to nav parakstījušas vai to ir noraidījušas 35 konservatīvākās baznīcas (tostarp arī LELB, lai gan sastādītās deklarācijas pirmā prezantācija notika tieši Latvijā). Turklat jānorāda, ka PLF ir liberālākā no luterānu baznīcu apvienībām un bez tās ir arī vēl divas nozīmīgas konservatīvas luterānu baznīcu apvienības – Starptau-tiskā Luterānu padome un Konfesionālā evaņģēliski luteriskā konference –, kuras Kopīgo deklarāciju vērtē kā nepieļaujamu atkāpšanos no luteriskās mācības.

Bet tagad pievērsīsimies teoloģiskajiem un kultūrvides kontekstiem. Atcerēsimies, ka reformācijas laika mācība par attaisnošanu vienīgi ticībā, ko saskaņā ar Svētajiem Rakstiem apliecināja Luters, ir saprotama un vērtējama Dieva mūžīgās tiesas kontekstā un tādējādi tā skar grēcinieka attaisnošanu Dieva tiesas priekšā un viņa likteni mūžībā. Savukārt mūs-dienu liberalā luterisma – kas veidojis un parakstījis 1999. gadā ar Romas katoļu baznīcu “Kopīgo deklarāciju par attaisnošanu” – teoloģiskais un kultūrvides konteksts attiecībā uz attaisnošanas mācību ir pavisam cits.

Mūsdienu liberālie PLF luterānu teolo-gi runā ne tik daudz par mūžību, cik par šo dzīvi; ne tik daudz par grēcinieku, cik

par grēka attaisnošanu. Tādēļ viņi pieņem un aizstāv Baznīcā dažādus Bībelē nosodītus grēkus un netikumus, arī viendzimu-ma kopdzīvi un citus laulības pārkāpšanas veidus; saskaņā ar Svētajiem Rakstiem tā ir dvēseles un miesas samaitāšana gan šajā laikā, gan mūžībā. Viņi nesatraucas par grēcinieka attaisnošanu Dieva tiesas priekšā mūžībā (šķiet, ka šai tiesai viņi nemaz netic), bet rūpējas un iestājas par grēka attaisnošanu pasaules un Baznīcas priekšā šeit un tagad, lai iegūtu pasaules labvēlību un varētu dzīvot savās iekārēs. Tādas ir viņu runas un sludināšana. Ar tā-diem mums nav bijis un nebūs pa ceļam.

Tieši mūsdienās Romai vajadzēja šos “luterāņus” nosodīt ar visu veidu lāstiem, taču tā saka: “Miers, miers!”, un lāsti tiek pabidīti malā: uz šiem ļaudīm senie lāsti vairs neattiecoties: kas negrib būt Romas nolādēts, lai stājas viņu pulkā! Ar to mēs, Kristus evaņģēlijam uzticīgie luterāni, nevaram būt mierā. Mēs varam tikai lūgt kopā ar tēvu Jēkabu: “Viņu padomam lai nepiebiedrojas mana dvēsele, viņu pul-kam lai nepievienojas mana sirds!” (1Moz 49:6)

Vēl vairāk – tieši kopā ar šādiem PLF ļaudīm Romas ļaudis pavisam nesen lielā vienprātībā ir uzrakstījuši un oficiāli pie-ņemuši jaunu lasāmgrāmatiņu “No kon-flikta uz kopību”,³ ar kuras palīdzību tie vēlas savā starpā ne vien noslēgt mieru, bet arī nodibināt pilnīgu un redzamu Baz-nīcas vienību. Šo grāmatiņu A. M. Jeru-manis slavē un tik ļoti izceļ, ka arī savam rakstam piešķīris tādu pašu nosaukumu.

Kāds varētu celt iebildumus, ka “Ko-pīgajā deklarācijā par attaisnošanu” runa taču ir nevis par morāli, kas vadošajās PLF baznīcās tiešām ir noslidējusi visai zemu, bet par attaisnošanas mācību un tās formulējuma teoloģiskajām niansēm un detaļām. Te būtu vietā norādīt, ka mācība par attaisnošanu ir skatāma ne vien Pē-dējās tiesas un mūžības kontekstā, bet arī šīs dzīves kontekstā. Tikai šķista ticība var nest šķistus un Dievam tīkamus augļus.

Tāpēc Rakstiem uzticīgie luterāni labprāt atgādina Lutera rakstīto: “Kur šīs artikuls [par attaisnošanu ticībā] ir skaidrs, tur arī kristietība ir skaidra un

šķista, vienprātīga un bez jebkādiem novirzieniem; bet, kur tas nav skaidrs, tur nav iespējams izsargāties no maldiem vai fanātiķu gara.”⁴ PLF vadošo dalībbažnīcu izteiktā slīdēšana Sodomas un Gomoras virzienā ir tikai uzskatāmas sekas to atkrišanai no šķīstās izpratnes mācībā par attaisnošanu ticībā; ja tie būtu palikuši patiesībā, tie nebūtu maldu un samaitāšanas ceļu gājuši. Šie ļaudis ir nomaldījušies un vairs ištī nezina, ko nozīmē Kristus, bausliba, evaņģēlijs, ticība, svētums, kristīga dzīve, Svētie Raksti, pestišana, Dieva dusmas un citas ticībai izšķīrigi svarīgas lietas.

Taču tieši šo ļaužu aplamo ticību un sagrozito mācību pat attaisnošanu uzteic un slavē Romas baznīca. Tieši ar šiem ļaudīm Roma meklē nodibināt pilnīgu un redzamu Baznīcas vienību. Vai mēs to maz varētu iztēloties, ka Lutera laika Romas baznīca būtu gatava apvienoties ar baznīcām, kas savos dievnamos kā pārliecības un cīņas simbolu izkar lesbiešu, geju, biseksuālu un transpersonu (LGBT) varavīkšnainos karogus un kas ne vien šādas Dieva nolādētas lietas pieļauj un dara (1Kor 6:9), bet arī, pazaudejušas kauna jūtas, priečājas un lepojas par tām (Rm 1:32)? Lutera laikā nekas tāds nebūtu iedomājams.

Tādējādi, ja mēs pēc A. M. Jerumāna ieteikuma un pamācības nēmam vērā gan Lutera laiku, gan mūsdienu teoloģiskos un kultūrvides kontekstus, tad attiecībā uz jautājumu par attaisnošanu ticībā mēs iegūstam vēl daudz kontrastaināku skaidrību par apgalvojumu, ka Luters un ticības apliecībām uzticigie luterāni ir palikuši pie savas sākotnējās mācības, bet Roma ir gājusi tālāk savu īpatnējo dogmatiskās attīstības ceļu.⁵

Vai tiešām, kad sakām: Pēteris, mums jādomā – pāvests, un kad sakām: pāvests, jādomā – Pēteris?

Arī jautājumā par pāvesta varu un autoritāti Andris Marija Jerumanis ir devis ierosmes tālākajai sarunai par šo tēmu. Viņš šajā jautājumā līdzās pāvesta personai iesaista visai nozīmīgo apustuļa Pētera personu. Tā kā to vienmēr ir bijis grūti saprast, pēc kādas logikas apustuļa persona tiek piesaistīta Romas pāvesta varas un autoritātes jautājumam, iepriekšējā rak-

stā to šajā sakarībā nemaz nepieminēju, bet fokusējos tikai uz pāvesta amatū.

Dr. Jerumanis jautājumu nostāda šādi: “Pievēroties pāvesta tēlam Aleksandra Bites rakstā, mēs varam jautāt: vai baznīcāi atjaunoties nozīmē likvidēt apustuļa Pētera statusu vai ironiski pazemot pāvesta tēlu? Vai, tieši pretēji, vispirms meklēt patiesību par Pētera primātu un tā teoloģisko jēgu.”⁶

Aizstāvot pāvesta primātu, cienījamais oponents savā rakstā piemin virkni hermeneitisku principu, kas šajā diskusijā būtu jāņem vērā: kristoloģiskais un marioģiskais skatījums uz baznīcu, divdesmit gadsimtus ilgā Baznīcas tradīcija, vēsturiskais konteksts, kurā Pētera primāts tiek formulēts, evaņģēliju liecības un Baznīcas tēvu interpretācija par Pētera lomu.

Tā kā A. M. Jerumanis iepriekšminētos ļoti svarīgos hermeneitiskos principus ir tikai uzskaitījis, bet nav paskaidrojis, tad atliek tikai cerēt, ka viņš to izdarīs kādā citā reizē. Tādēļ šoreiz vienīgā iespēja sarunu virzīt tālāk, kā arī labāk izprast jautājuma būtību, ir piekerties kādam konkrētam pāviedienam, kas rakstā ir minēts: “Tiek pieņemts Pētera primāts saistībā ar Romas baznīcu, kurš pilda mīlestības kalpojumu komūnijai – vienotībai starp visām baznīcām.

Tieši tā to izprata Ignācijis no Antiohijas, kā arī trešais Pētera pēctecis Klēments, kurš uzskata, ka autoritāte, ko viņš saņemis, ir Pētera misijas turpinājums” [Izcēlums mans – A. B.]

A. M. Jerumanis atsaucas uz diviem tā sauktajiem apustuliskajiem tēviem – senākajiem Baznīcas autoriem, kas ir bijuši svētīgo apustuļu tieši mācekļi un laikabiedri. Šā iemesla dēļ apustuliskie tēvi tiek vērtēti īpaši augstu pat salīdzinājumā ar baznīcas tēviem, kas dzīvojuši un rakstījuši vēlākos laikos un nav bijuši tiešie apustuļu mācekļi. Tāpēc tagad pievērsīsimies abiem pieminētajiem tēviem.

Sāksim ar Romas Klēmentu, kas uzrakstījis garu vēstuli korintiešiem. Savā vēstulē (5:4 un 47:3) viņš tiešām piemin apustuli Pēteri: “Uzlūkosim cienījamos apustuļus – Pēteri, kurš skaudības dēļ nevis vienu vai divas, bet daudzas reizes tika pakļauts ciešanām un, šādu liecību liecinājis, iegāja viņam novēlētajā godības vietā.”⁷ Un: “No patiesības iedvesmots, viņš [Pāvils] rakstīja jums par sevi, Kēfu un Apollu tādēļ, ka arī tolaik jums bija izveidojušies dažādi novirzieni. Bet toreizējās noslieces jūs ieveda mazākā apgrēcībā, jo jūs nosliecāties pie izslavētiem un cienītiem apustuļiem un pie vīra, kurš bija viņu pārbaudīts.”⁸ – Tā rakstīdams, Klēments, kas bija Pāvila māceklis, nolieks blakus un vienā līmenī Pāvilu, Pēteri un Apollu un tā pievienojas Pāvilam, kurš par šo lietu rakstīja: “Tamdēļ neviens lai nelielās ar cilvēkiem [...]” (Sk. 1Kor 3:21, 22)

Arī Romas draudzi Klēments piemin tikai vienu reizi – pašā vēstules ievādā: “Dieva baznīca, kura piemājo Romā, – Korintā mītošajai baznīcai.”⁹ Un tas arī ir viss.

Kā gan no Klēmenta rakstītā varētu izsecināt Dr. Jerumāna sacīto: “Tiek pieņemts Pētera primāts saistībā ar Romas baznīcu, kurš pilda mīlestības kalpojumu komūnijai – vienotībai starp visām baznīcām. Tieši tā to izprata [...] trešais

Pētera pēctecis Klēments, kurš uzskata, ka autoritāte, ko viņš saņemis, ir Pētera misijas turpinājums”? Te vajadzīga ļoti spilgtā fantāzija un ļoti brīva griba!

Varbūt šādu domu kāds ir izsecinājis no kaila fakta, ka bīskaps no Romas raksta vēstuli Korintas draudzei un to pamāca? Taču, ja kāds vēlas no faktu, ka Romas bīskaps raksta vēstuli Korintas draudzei un to pamāca, izdarīt tik tālejošus secinājumus, tam nāksies atzīt, ka tādā gadījumā Antiohija ir bijusi daudz autoritatīvāka par Romu, jo tās bīskaps Ignācijis raksta nevis tikai vienai draudzei, kā to dara Ro-

*Luterāni savu
mācību piecu
gadsimtu laikā
nav mainījuši. Ja
savu mācību ir
mainījusi Roma,
tad tai būtu go-
dīgi jāatzīst, ka
Tridentas konci-
la lāsti ir bijuši
nepatiessi un ne-
pamatoti, un tie
būtu jāatcel,*

mas bīskaps, bet veselām septiņām, un tās visas viņš pamāca. Turklat nemsim vērā, ka Ignācijis rakstīja arī vēstuli Romas draudzei, kurā viņš to pamāca "neizdabāt cilvēkiem, bet Dievam" (2. nodaļa). Bet par Ignāciju, kuram Jerumaņa kungs, tāpat kā Klēmentam, piedēvē Romas primāta teorētiķa laurus, mazliet vēlāk; vispirms tiksim skaidrībā par Romas Klēmentu.

Svarīgi ievērot, ka Klēments ir arī iepriekš rakstījis par amatiem un kārtību baznīcā. Klēmenta vēstules 42. nodaļā lasām: "Kungs Jēzus Kristus izsūtīja apustuļus sludināt mums evaņģēliju, Jēzu Kristu sūtīja Dievs. Tātad, - Kristus sūtīts no Dieva, un apustuļi no Kristus; gan viens, gan otrs notika pēc kārtības, kas bija saskaņā ar Dieva gribu. Apstuļi, saņēmuši Dieva pavēli, būdamī pilnīgi pārliecināti un nostiprināti ticībā Dieva vārdam caur mūsu Kunga Jēzus Kristus augšāmcelšanos, Svētā Gara pilnībā izgāja sludināt Dieva Valstības nākšanu. Dažādās valstīs un pilsētās tie reizē ar sludināšanu pēc garīgas pārbaudes iecēla savus ticības pirmajus par bīskapiem un diakoniem nākamajiem ticīgajiem."¹⁰

Atkal netiek pieminēta ne Roma, ne Pēteris, - visi apstuļi ir parādīti kā vienlīdzīgi; arī viņu ieceltie bīskapi – valstīs un pilsētās – vienlīdzīgi pilnvarās un autoritātē. Tādējādi mēs neatrodam ne mazākās norādes ne uz Pētera primātu, ne uz Romas pārākumu. Tāda senbaznīcā nemaz arī nav bijis, tāpēc arī Luters Šmal-kaldes artikulos atklāti rakstīja: "Tāpēc baznīca nekad nevar tikt labāk pārvaldīta un saglabāta kā tad, ja mēs visi dzīvojam Kristus kā vienas galvas pakļautībā un visi bīskapi, līdzīgi pēc amata (ja arī tie nebūtu līdzīgi pēc savām dāvanām), citīgi turas kopā vienotā mācībā, ticībā, sakramentos, lūgšanās, mīlestības darbos utt."¹¹

Un tagad nedaudz par Antiohijas bīskapu Ignāciju, kuru tikpat "veiksmīgi" kā Klēmentu Romas baznīca izmanto savā pamatojumā par Romas pāvesta varu un autoritāti. Kā jau minēts, līdz mūsu dievnām ir saglabājušās septiņas Ignācija vēstules septiņām draudzēm, to skaitā arī Romas draudzei.

Sv. Ignācijis, kurš saskaņā ar baznīcas tradīciju bija apstuļu – Pētera, Pāvila un Jāņa – laikabiedrs un māceklis, kā gūsteknis vests uz Romu, lai tur, izklaidejot publicu, tiktu atdots zvēriem saplosīšanai. Vēstulē Romas draudzei viņš pavēl, lai tā

neiestātos par viņu varas iestāžu priekšā un nemēģinātu viņu atrunāt vai glābt no mocekļa nāves, ko viņš grib izciest Dieva godam. Par to viņš raksta: "Ne kā Pēteris vai Pāvils pavēlu (gr. *diatassomai*) jums. Viņi ir apstuļi, es – notiesātais; viņi ir brīvi, bet es vēl līdz šim brīdim – vergs."¹²

Tā ir vienīgā vieta, kur Ignācijis romiešiem piemin Pēteri, turklāt – kopā ar Pāvili. Nekādu norāžu par Pētera amatū vai iepašo Romas bīskapa vai draudzes statusu te nav; tieši otrādi – Ignācijis pats savā Antiohijas bīskapa un apstuļu mācekļu pilnvarā Romas draudzei pavēl. Pat ja tas izteikts ļoti maigā veidā, tas skaidri runā pretī Romas primātam. Turklat vēstulēs citām draudzēm Ignācijis sauc vārdā, izceļ un cildina šo draudžu bīskapus un aicina draudzes tiem pilnībā pakļauties, bet vēstulē romiešiem viņš Romas draudzes bīskapu pat nepiemin; arī tas nerunā par labu Romas bīskapa autoritātes iepašajam izcēlumam.

Iespējams, kāds domā, ka atradis norādi uz Romas autoritāti vēstules Romas draudzei beigu daļā, kur Ignācijis raksta: "Piemинiet savās lūgšanās tās draudzes, kas Sīrijā, kurām manā vietā par ganu tāgad ir Dievs. Viens pats Jēzus Kristus tur būs par ganu un arī jūsu mīlestība."¹³ Vai pieminētā romiešu mīlestība būtu norāde uz kādām iepašām Romas pilnvarām un autoritāti?

Tomēr jau nākamajā vēstulē, šoreiz – Filadelfijas draudzei, Ignācijis raksta, lai filadelfieši izvēl no sava vidus diakonu un nosūta to kalpošanai uz Antiohijas draudzēm, kas vajāšanu dēļ palikušas bez diaconiem, prezbiteriem un bīskapiem. Viņš arī raksta: "Ja jūs to gribēsiet, tad Dieva Vārda dēļ tas jums nebūs neiespējami, jo tuvākās baznīcas jau nosūtījušas bīskapus, bet dažas – prezbiterus un diakonus."¹⁴

Te skaidri saprotams, ka bīskapus draudzēs nenorīkoja, neapstiprināja un neiecēla Roma vai tās bīskaps, bet jau senbaznīcā ir bijusi pavisam cita kārtība, ko visdrīzāk tajā ieviesuši paši apstuļi. Nu ko gan lai šeit saka par A. M. Jerumaņa apgalvojumu: "Tiek pieņemts Pētera primāts saistībā ar Romas baznīcu, kurš pilda mīlestības kalpojumu komūnijai – vienotībai starp visām baznīcām. Tieši tā to izprata Ignācijis no Antiohijas [...]?" – Tas vienkārši neatbilst patiesībai.

Apbrīnojami, ka uz tik nedroša pamata un ar tik neuzticamiem argumentiem

konstruētu mācību Romas baznīca aizstāv ar tik detalizētiem lāstiem: "Tādējādi, ja kāds saka, [...] ka Romas Pontifs nav svētā Pētera pēctecis viņa primāta amatā, – tas lai ir nolādēts!" (IV, 2:5) "Tātad, ja kāds apgalvo, ka Romas Pontifs drīzāk pilda pārraudzības un vadības amatū, bet tam nav pilnīga augstākā likumdevēja vara pār visu Baznīcu ne vien ticības un morāles jautājumos, bet arī visā tajā, kas attiecas uz visas Baznīcas, kas izkaisita visā pasaulē, disciplinu un pārraudzību; vai: ka pāvestam ir tikai galvenā daļa no šīs varas, bet nevis absolūta šīs augstākās varas pilnība; vai: ka šī viņa vara nav vispārēja un nepastarpināta [t. i., tiešā] gan pār visām Baznīcām kopā un pār ikvienu no tām, gan pār visiem mācītājiem un ticīgajiem kopā un pār ikvienu no tiem, – tas lai ir nolādēts!" (Vatikāna I koncils IV, 3:9)

Kā mēdz sacīt – komentāri lieki...

Ir bīstami attēlot Dievu šķietami labāku, nekā Viņš pats sevi ir atklājis Rakstos

Savas atbildes noslēgumā vēl tikai nedaudz par A. M. Jerumaņa iši komentēto pagānu pestišanas iespēju ārpus ticības Kristum, ko apliecinā II Vatikāna koncils. A. M. Jerumanis raksta: "Savukārt par pagānu pestišanu ir jālasa kopumā Vatikāna II koncila dokumenti, lai saprastu: ja tiek pieļauta nevainīgu cilvēku (tādu, kas ne-pazīst Kristu) atpestišana, tad tas izriet no Kristus žēlastības, kas tiek piedāvāta visiem. Turklat šī mācība nav nekas jauns, bet saglabāt Akvīnas Toma tradīciju [...]."

Tā kā savā iepriekšējā rakstā, atsaucoties uz Vatikāna II koncila izteikumiem, esmu pietiekami skaidri apskatījis šo jautājumu un katrs to var izlasīt, tad tāgad gribu tikai vērst uzmanību uz šādas teoloģiskas patvāļas bīstamību, ja tiek apgalvots, ka: "Tie, kas bez pašu vainas, nepazīdam Kristus evaņģēliju un Viņa Baznīcu, tomēr ar šķistu sirdi meklē Dievu un dievišķas žēlastības ietekmē censās pildīt Viņa gribu, ko tie uzzina no savas sirdsapziņas balss, var iemantot mūžīgo pestišanu."¹⁵ Tā tiesām ir bīstama patvāļa un bijības trūkums Dieva svētuma priekšā – apelējot pie Kristus žēlastības, piedēvēt pestiņu spēku nekristiešu labajiem darbiem, ja Kristus un apstuļi māca, ka šāda spēka nav pat kristiešu labajiem darbiem!

► 24. lpp.

◀ 17. lpp.

Jā, Mērija bija ieaudzinātas kristīgās vērtības – saprātīga upura pieņemšana bija viena no tām. Tāpat apziņa, ka katrs laiks ir vērts, lai to dzīvotu, lai izpildītu laika un Dieva uzlikto misiju tajā vietā un situācijā, kurā esi nolikts. Mērija izpildīja pienākumu ne jau pašlabuma vārdā, bet tādēļ, ka to lika sirdsapziņa. Viņa to izdarīja, atvedot nacistu izlauptītās muzeju vērtības, kāds cits glāba ebrejus vai pieņēma gimenē no Sibīrijas izsūtījuma atgriezušos bērnus – katram neredzamajam varonim bija paredzēta vieta šajā laikmeta drāmu scenārijā.

Reti svētīts liktenis¹

“Mērijas ceļojums”, manuprāt, ir stāsts par varoniņu bez patosa, par individuālo izšķiršanos, personīgo atbildību un nesavību. Tās ir vērtības, kuras mūsdienu merkantilajā pasaulei pelna spodrināšanu. Globālā mēroga tas ir stāsts par “dzīves jēgu”. Agri vai vēlu

katrs uzdod sev jautājumu, kāpēc es esmu dzīvojis, ko esmu aiz sevis atstājis, kāds ir bijis mans uzdevums šajā dzīvē. Mērijas liktenis, par spīti dramatismam, tāpēc ir apskaužams – viņai ir atbilde uz šo jautājumu. Viņa veica individuālo varoņdarbu augstāku idealu vārdā, negaidot un nesaņemot pateicību.

Bet mēs, pēc pusgadsimta attapušies, steidzam viņu godināt. Jo apnīk tie lielveikali gan savā, gan Svētajā zemē, sāk dergties dzīšanās pēc sasniegumiem, atzinības, komforta kā vienīgā panākumu mēra, intuitīvi gribas ko vienkāršu un sirdsapziņas diktētu, kas dod mieru dvēselei.

Varbūt kādam Mērija pēc filmas tā arī pariks nesaprasta neveiksminiece, kas neiederas panākumu kulta domāšanas modelī, taču aizkustinājuma asarai vieta, šķiet, atradīsies katram. Filmas režisorei ir izdevies aizskart dzīvas stīgas dvēselē – vienam tās ir meitas un mātes attiecības, citam karā ierauto jauno vīriešu drāma, vēl kādam dzimtas izplēnēšana vai drupās sagrautā Eiropa. Nezinu,

kādam ciniķim jābūt, lai sirds nesarautos čokurā pie arhīvu kadriem ar drupās sagrauto Berlīni, kur sieviete, pārgurumā ļimda, iet ar diviem bērnu ratiem – vienus stumj, otrs velk, abiem pa vidu klupdama, krizdama kā ēna no cilvēka, kā rēgs no viņapaules... Bet bērni skatās pār ratu malām un, visticamāk, redz vien zilas pavasara debesis. Tad ir tas smeldzīgais pacēlums, kad tu saproti – ak Dievs, no kādām drupām spēj pasaule atlīdzīt! Un par kādiem niekiem mēs šodien zūdāmies, ciešot no pārpilnības, nevis no trūkuma...

Tā ir atbilde man pašai par pārdomām pie Galilejas jūras – šī filma apliecinās labo, tādēļ tai ir tiesības būt. “Lai Dievs palīdz mums visiem kā līdz šim un vienmēr” – savu iecienīto dienasgrāmatas frāzi nobeigumā noteikti uzrakstītu Mērija Grīnberga vecākā. ●

1 Atsauce uz dienasgrāmatas ierakstu “Reti svētīti svētki” par padomju laika Ziemsvētkiem.

DISKUSIJA

◀ 21. lpp.

Šajā sakarā gribu norādīt arī uz kādu paradoksū: nekad neviena maldu mācība nav radusies no cilvēku vēlmes mācīt par Dievu ko sliku, bet vienmēr no vēlmes mācīt ko labu, – jā, pat šķietami daudz labāku, nekā māca Raksti un patiesā Baznīca.

Piemēram, kēceris Ārijs noliedza, ka Jēzus būtu bijis Dieva Dēls, kas dievišķībā vienāds ar Tēvu, jo uzskatīja par zaimojošu pat domu, ka Dievs varētu iedzīmt sievietes miesās kā mazs bērniņš, piedzīmīt, augt, ēst, dzert, gulēt utt. Viņaprāt, tas Dievam nepiederas, un apgalvot par Dievu šādas lietas, viņaprāt, ir visišķāk Dieva zaimošana. Līdzīgu iemeslu dēļ maldu mācītājs Nestorijs noliedza mācību par patiesu cilvēcībām un dievišķām dabas vienību Kristus personā un no tās izrietošo mācību par Mariju kā Dieva dzemētāju jeb māti.

Baznīcas nosodītais Pelāgijs uzskatīja, ka mācīt par cilvēka samaitītību grēka dēļ ir dievišķās Majestātes aizskārums, jo Dievs nevarētu būt paveļējis baušļus, ja cilvēks tos nebūtu spējīgs pats ar saviem spēkiem pildīt. Līdzīgi arī vēlākos laikos citi kēceri mācīja, ka Dievs nevienu nenojem mūžīgai pazudināšanai un mokām, jo

tas būtu pārāk nežēlīgi, bet Dievs taču ir mīlestība! Šodienas maldu mācītāji māca, ka Kristum ticiņājiem jābūt fiziski veseliem un bagātiem, jo Dievam nepiedien ar tiem apieties citādi un likt tiem ciest.

Tā, iespējams, no sirds gribēdamī mācīt par Dievu labi un cilvēka prātam pieņemami, tie kļuvuši par visišķākajiem zaimotājiem un patiesības noliedzējiem. Līdzīgi būtu vērtējama arī II Vatikāna koncila mācība, kas, apelējot pie Dieva žēlastības, māca par pestīšanu ārpus tīcības Kristum un reālas piederības Viņa Baznīcai.

Galu galā Kristus lielā pavēle skan: “Ejet pa visu pasauli un pasludiniet evaņģēliju visai radībai. Kas tic [šim evaņģēlijam] un top kristīts, tas tiks izglābts, bet, kas netic, tiks pazudināts.” (Mk 16:15,16) – Nav sacīts: “Kas dara visu labu, ko vien spēj, tas taps izglābts, pat bez kristības.” Tāpat arī netiek sacīts: “Kas nedara labus darbus, tiks pazudināts”, bet ir sacīts – “Kas tic, tas taps izglābts” un – “kas netic, tas taps pazudināts”. Jo tikai tīcība var satvert Kristus pestījošo nopelnu, un bez šā nopelna neviens nevar tapt izglābts. “Kas tic Dēlam, tam ir mūžīgā dzīvība. Bet, kas Dēlam neklausa, tas dzīvības nerēdzēs, bet Dieva dusmība paliek uz viņa.” (Jη 3:36)

Tad nu nekaitināsim un neizaicināsim Dievu, runādami par Viņu “labāk un skaistāk”, nekā Viņš pats par sevi runājis caur savu Dēlu, apustuļiem un praviešiem. “Jeb vai gribam To Kungu izaicināt? Vai tad mēs esam stiprāki par Viņu?” (1Kor 11:22)

Vienīgi Dievam gods! ●

1 Sk.: Kļavinš, P. Ar reālu tīcību Dieva žēlastībai. *Svētdienas Rīts*. 2018. Nr. 1.; Jerumanis, A. M. No konflikta uz komūniju. *Svētdienas Rīts*. 2018. Nr. 2.

2 Sk. *Svētdienas Rīts*. 2017. Nr. 11, 12.

3 *No konflikta uz kopību*. Riga: Latvijas evaņģēliski luteriskā Baznīca, 2017.

4 Konkordijas Formula, III, 6.

5 Bite, A. Vai Luters arī šodien būtu reformators? *Svētdienas Rīts*. 2017. Nr. 11, 12.

6 Jerumanis, A. M. No konflikta uz komūniju. *Svētdienas Rīts*. 2018. Nr. 2.

7 Bite, A. Romas Klēmenta 1. vēstules korintiešiem tulkojums un komentāri. Ceļš. Latvijas Universitātes teoloģisks un kultūrvēsturisks žurnāls. Nr. 1 (45). Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultāte, Riga: 1994. 135.lpp.

8 Turpat, 156. lpp.

9 Turpat, 133. lpp.

10 Turpat, 153. lpp.

11 Šmalkaldes artikuli, II, 4:10.

12 Ignatius Scrl. Eccl. 4.4.3

13 Turpat, 4.9.1

14 Turpat, 5.10.2

15 Lumengentium, 16.